

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

יא מי מיי פ"ד מהלכות
מלוה וזה הלכה וסמך
עשר כל טע"ע ח"מ סמך
מת טע"כ פ:
יה ב מיי פ"ו מהלכות
עדות ה"ל ס סמך עשין
קמה טע"ע ח"מ סמך מת
סעף כד:

קא פסיק ותני ב"ר. הא דלא דייק לעיל צפרק ב' (דף ט"ו.) גבי
נכתב ציוס ונחתם צלילה משום דהכא נמי לא דייק אלא משום
דכיון דכבר אשמועינן דמוקדם פסול ממילא ידעי' דלר"ך שיניח
מקום הזמן אפילו לא היו מני ליה דהכי נמי לא תנא לר"ך שיניח
מקום הרי את מותרת לכל אדם:
לכשאכנסנה אגרשנה אינו
גמ. פירש

קשיא דר' אלעזר אדר' אלעזר תרי תנאי
ואליבא דר"א ר' שבתאי אמר חזקיה משום
קמטא (דף ו"ב) היא דאמר עדי חתימה כרתי
וברין הוא דאפי' תורף נמי לכתוב וזמנין
דשמועה ליה לסופר דקא כתיב וסברה איהו
קאמר ליה והוה לה קמטא בהדיה רב חסדא
אמר אבימי משום תקנת עגונות אמרי לה
ר"ב ואמרי לה ר"א אמרי לה ר"ב דאמר עדי
חתימה כרתי וברין הוא דאפי' תורף נמי
לכתוב וזמנין דהוה ליה קמטא בהדה ורתח
עלה זוריק ליה ניהלה ומעגן ומותיב לה
אמרי לה ר"א דאמר עדי מסירה כרתי
וברין הוא דאפי' טופס נמי לא לכתוב וזמנין
דבעי למיזיל למדינת הים ולא אשכח ספרא
ושביק לה *ואיזיל ומעגן ומותיב לה:
ומקום הזמן: קפסיק ותני לא שנא מן
הנישואין ולא שנא מן האירוסין בשלמא מן
הנישואין בין למ"ד *משום בת אחות איכא
בין למ"ד משום פירי איכא אלא מן
האירוסין בשלמא למ"ד משום בת אחות
איכא אלא למ"ד משום פירי ארוסה מי אית
לה פירי אמר רב עמרם הא מילתא שמועית
מיניה דעולא דאמר משום תקנת ולד ולא
ידענא מאי ניהו כיון דשמועיתא להא דתניא
האומר כתבו גמ לארוסתי לכשאכנסנה
אגרשנה אינו גמ ואמר עולא מה טעם גזירה
שמוא יאמרו גיטה קודם לבנה ה"ג גזירה
שמוא אמרו גיטה קודם לבנה א"ר זירא
*אמר ר' אבא בר אדא בר אהבה אמר רב
סבא אמר ר"א קרי רב עליה דר"א טובינא
דהכימי ואפי' בשאר שטרות נמי דאמר
רב פפי משמיה *דרבא האי אשרתא *
דייני דמיכתבה מקמי דליסיהדו סהדי
אחתיות דייהו פסולה אלמא מיהו
כשיקרא ה"ג מיהו כשיקרא וליתא מדרב
נחמן דאמר רב נחמן אומר היה ר"ב
אפילו מצאו *באשפה החמו ונתנו לה
כשר ואפילו רבנן לא פליגי עליה דר"ב
אלא בגיטי נשים דבעינן כתיבה לשמה
אבל בשאר שטרות לא *דא"ר אסי א"ר
יוחנן שטר *שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה
בו שכבר נמחל שעבודו טעמא דנמחל
שעבודו *אבל משום שיקרא לא חיישינן:

תוספות ר"ד

קשיא דר' אלעזר אדר' אלעזר. פי ברישא תני
דרכוב תופסי גיטין וזר
גזר תופס אטו תורף: תרי
תנאי אליבא דר"א:
ומקום הזמן: קפסיק ותני
לא שנא מן הנישואין לא
שנא מן האירוסין עריך
שיכתוב זמן כגט: א"ר
זירא אמר רבא בר
שילת אמר רב אדא בר
סבא אמר רב אדא בר
אהבה הלכתא כר"א.
פי אמרי עדי מסירה
כרתי (והרב פי הלכה
כר"א גזר תופס אטו
תורף וזרין שיכתוב כולו
לשמה). קרי עליה דר"א
טובינא דחתימה: אמר רב
פפא משמיה דרבא האי
אשרתא דייני דמיכתב
מקמי דליחוי שהדי
חתימות דייהו פסולה
משום דמיהו כשיקרא:
וליתא. לדרב פפי:
דאמר רב נחמן אומר
היה ר"ב אפילו מצאו
באשפה חתמו ונתנו לה
כשר. פי דקמ"ד ר"ב
עדי חתימה כרתי והאי
וכתב לאו אחתיבת אב
קא. אלא אחתימתו:
ואפילו רבנן. דהיינו
ר"א. לא פליגי עליה
דר"ב. אלא בגיטי נשים
דבעי חתימה לשמה אבל
בשאר שטרות לא דא"ר
אסי א"ר יוחנן שטר שלוה
בו ופרעו אינו חוזר ולוה
בו שהיו כבר נמחל
שעבודו טעמא דנמחל
שעבודו אבל לשיקרא לא
חיישינן עיין בפרק האשה
שנתאלמנה:
שהרי

ליקוטי רש"י

משום בת אחותו.
והוא אשמו ושמא חזנה
תמחו וחס עליה שלא
תמחו ויכתב לה גט בלא
זמן ועמל לה וכשמעין
עליה צ"ד מלוואה גיטה
ואמרת גרושה הייתי
ופניה לאחות שעה.
משום פירי. שמועין
ואתן ואתן לה ומקום
הגט נפירות וכפי מלוה
שלא תגס וחס לא היה צ
ומן יהיה מוכר והולך
ועל התמונה שיאמר לה
קודם גיטישן מכרתי
(לעיל יו. גיטישן בליקוטי
רש"י. שמוא יאמרו
גיטה קודם לבנה.
שמוא היה אם הגט
שמועין ושלג בין חתימה
לחתימה והיו לה גט
ממנו תמך סמך ואח"כ
יגרשנה צו ולימים
שמועין הדבר יחלו זמן
קודם ליתחן הגט
ויהי ספרין לעית לא
משעת חתימה ויאמרו מן
הספירה וכל המשגרה
והיו פגס. ולקמן טע"ו.)
טובינא דהכימי. מאוסר שמכתיב אשרי
(מהלכס ה) מהרמנין
טובאי. רבי אלעזר הוא
דבי אלעזר צו שמוע
ותלמודו של רבי עקיבא
היה דלמדינת צינות
עליו ויהי הולא שמוע
דבי עקיבא אל
רבי שמעון שצדוקי ונה
לסר ר"ב ורבי יהודה ור'
שמוע (לכתוב פ).
אשרתא. כמו אשרי
מתוך לשון חזקיה (שע"י)
(לעיל דף. ל) מן חזק
כמו ישר מתן (ימנות)
(כתובות פה).
מקום האשטור
ומזנין אשטרות.
דמיכתבה מקמי
דמיכתיב שהדי. עד
שלא העירו העדים על
כתב ידם כתב הדיינין
במחשבת מלתא הויא ופסיק
קמטא דין קמטא
ואפילו פלוגי ופלוגי
אחתיות דיהו ואשטרות
וקיימנות (שם כא.). אינו
חוזר ויזוה. אפילו צו
היה אש"י ללא מוקדם
היה שמוע חזקיה הולא
נכתב (שם פה). שכבר
נכתב מלוה לאשמה
משפרע מלוה לאשמה
ועל החזרה לא נכתב
והוא על מלוה על פה
וטורף לקוחות שלא דין
למן מלוה על פה גובה
מן הלקוחות. (ב"מ יו.).
משפרעו נגל השטר
ומתלמא מלוה השמה
מלוה על פה ואינו גובה

מן הלקוחות [כתובות שם]. משום שיקרא. שלא נכתבה על מלוה זו. *א חיישינן. אם לא שיש דבר בטול שטר גמור [שם].
בשר. אבל בלא חתימה אפילו מכירו לא ללא סמכין אשמועית עינא אלא לגורמא נמנן. חפיסה. מתם של עור. (רש"י בריה"ק). שמועין צו בין [ב"מ כ.]. דל'וסקמא. עסק"א (רש"י בריה"ק). ארין [מרק כ"ב].
מצאו א"ארת. כדי שמתער שירא ומשרה ונתון קר ליכא לומר משירא שגריה שם נפל שהי לא שהי שיעור שמתה [ב"מ יח.]. דייתיקי. לואת שפיב מרע ולשון דיימתי לא מיקו ולא מיקוס דדבני שפיב
מרע כחמוין ומתסרין דמי. וישברין. פרעון שטר [שם יג.]. מי שיש עליו חוב ופרעו ממנו מקלה חובו והיה כחוב שוכר מטעמו מה שפרע [מרק יג.]. דאשתיבא פי דינא דרב הונא. נמקוס שהוא
יושב וזן ומתוך שהגל גרילין אללו לזון הוה לה [ב' ומקום שהשיירות מנייות שם [ב"מ יח.]. מקיים כהפסד והשלים המציאו אמר ממנו נפל [שם כ.].

גליון הש"ס

גמ' ואח"כ ומעגן. עי'
לקמן ג' ע"א תד"ה.
ושמוע: פי ש"ם אבא
בר שי"א. נספר
הדורות כהנהגת ש"ס
כתב דל"ל רנה: תוס'
ד"ה לכשאכנסנה וכו'
ור"ת מפרש דהרתם.
ע"י צ"ב ק"ה ע"ג
תד"ה לא קדושין דף קד
ע"ג תד"ה רבי סמך:

הנהגות וצינונים

[אשרתא לשון חיזוק
כמו אשרו חמוין כך כתב
רש"י לקמן לד ע"א דר"ה.
אשרו] (גליון: 3) נדביל
דיא (מאורי"ב ו"ב):
[ג' צ"ל דקודם (רש"י).
וכ"ה בדפוס:] [7] ימיו"
נחא שמקומו בשרוה
הכא. איכא גמי
למיחש" (בא"ת, ג' נמי
הלשון בחס' הראש"י):
[8] נדביל" (בשרובין
(בא"ת):

מן הלקוחות [כתובות שם]. משום שיקרא. שלא נכתבה על מלוה זו. *א חיישינן. אם לא שיש דבר בטול שטר גמור [שם].
בשר. אבל בלא חתימה אפילו מכירו לא ללא סמכין אשמועית עינא אלא לגורמא נמנן. חפיסה. מתם של עור. (רש"י בריה"ק). שמועין צו בין [ב"מ כ.]. דל'וסקמא. עסק"א (רש"י בריה"ק). ארין [מרק כ"ב].
מצאו א"ארת. כדי שמתער שירא ומשרה ונתון קר ליכא לומר משירא שגריה שם נפל שהי לא שהי שיעור שמתה [ב"מ יח.]. דייתיקי. לואת שפיב מרע ולשון דיימתי לא מיקו ולא מיקוס דדבני שפיב
מרע כחמוין ומתסרין דמי. וישברין. פרעון שטר [שם יג.]. מי שיש עליו חוב ופרעו ממנו מקלה חובו והיה כחוב שוכר מטעמו מה שפרע [מרק יג.]. דאשתיבא פי דינא דרב הונא. נמקוס שהוא
יושב וזן ומתוך שהגל גרילין אללו לזון הוה לה [ב' ומקום שהשיירות מנייות שם [ב"מ יח.]. מקיים כהפסד והשלים המציאו אמר ממנו נפל [שם כ.].

הזמן, ויפה הורה רוס מעלתו. אבל אם יש חשש שאח"כ לא יתנו רשות לפנות, וא"כ ישארו בקרקע נכרי לחרוש ולזרוע עליהם. אם הדבר כן, היה דעתי נוטה להתיר ולפנות, כמו שמותר לפנות מקברי נכרים לקברי ישראל, או כדי להניחו למקום שלו [יו"ד ריש סי' שס"ג]. ועכ"פ מכאן והלאה, כיון שיש צידע לקנות קרקע לחלוטין, לא יקברו במקום הזה¹.

ומעתה לדעתי אם יהיה צמוחם שגם אחר כלות הזמן, יהיה להם רשיון לפנות העצמות משם למקום אחר, קודם שישוב הקרקע לבעליו נכרי לחרוש ולזרוע, א"כ כל הפלפול בחנם, שמהיכא תיתי להתיר לפנות עתה, ופן ואולי צריצוי הזמן אולי יחיו המתים, או יוכלו לקנות הקרקע לחלוטין, וגם אם לא יוכלו לקנות קודם הזמן, יעשו זה בסוף

סימן צ

בדין קבורת נפל

מיירי, דלענין טומאה מטמא ומטוה ליכא לקברו, ולכך כשנפרך טהור ומותר שאינו מן הנקברין, אלף ודאי שגם נפל מטוה לקברו, ע"כ דברי מעלתו.

ב"ה פראג א' כ"ב סיון תקל"ו לפ"ק.

תשובה

שלום וישע רב לכבוד אהובי הרב המופלא האלוף בתורה. מדבר בשפה ברורה. כבוד מוהר"ר בער נר"ו אב"ד דק"ק גויטיין יע"א.

מכתבו הגיעני, ועל דבר שאלתו בד"ת, הנני משיב על ראשון ראשון. אשר שאל צדיני קבורת נפל ציו"ט. הנה כבר נשלם בדפוס חלק או"ח מחיבורי נודע ציהודה [מהדו"ק], ושם נסי' ט"ז בארתי כל דין קבורת נפל ציו"ט. ושם בארתי שאין דברי הצ"י [יו"ד סוס"י רס"ג] סתרי אהדדי, שהתחיל בהסרת ערלתו, ומסיים שאפילו קבורתו אסור. וכאשר יוגמר כל חיבורי ואחלקה ביעקב ידרשנו משם, וכעת לא רניתי להכפיל הדבר.

ואני תמה, אטו הנקברין דחשיב שם במשנה שלהי תמורה, יש מטוה לקברו, ואטו בשר בחלב יש מטוה לקברו, וכמו כן איך דחשיב התם. אבל שורש הדבר, מה שהוא אסור בהנאה ואין מצותו בשריפה, הוא מן הנקברין וקרי ליה נקברין, שעכ"פ צריך להעלימו שלא יכשל בו², ואדרבה להכי אפרו אסור, לפי שאין שום מטוה בקבורתו, ולא שייך דבר שנעשה מצותו, וכמ"ש תוס' שם דף ל"ג ע"ב בד"ה הנשרפין. וליכא לאקשויה, א"כ מת שמטוה לקברו ראוי להיות אפרו מותר, והרי הוא דומה לנשרפין שג"כ נעשה מצותו. הא ליתא, שהנשרפין מצות שריפתן משום איסור דידהו, ולכך כשנשרפו אמרינן כבר נעשית מצותו, אבל מת מצות קבורתו משום ציונו ולא משום איסורו, ולכך לא שייך בו נעשית מצותו³. ומעתה גם נפל, אע"פ שאין מטוה בקבורתו, מ"מ אפרו אסור ומהנקברין הוא, שעכ"פ צריך לקברו שלא יכשל בו ליהנות ממנו, כמו כל איסורי הגאה הנקברין.

ומה שרצה מעלתו להביא ראיה דנפל מטוה לקברו, ממ"ש התו"ט צפ' י' דשבת [מ"ה], דכזית מן המת מטוה לקברו. אני תמה, הרי הא דאמרינן דנפל אין מטוה לקברו, אטו הטעם דיש בקבורה איזה שיעור, דנימא דנפל אין בו שיעור, הא ודאי ליתא. ואמנם הטעם דקבורה משום כבוד המת, שזה כבודו שלא יהיה מוטל בציון, וממילא אפילו כזית ממנו, ציון המת הוא שיהיה מוטל כנצילה, ולכך מטוה לקברו, אבל בנפל לא שייך כבוד, ולכך אין מטוה לקברו.

ומ"ש שראוי להתיר קבורת נפל ציו"ט משום שמחת יו"ט, שלא ינטרכו הכהנים לנאת מהשכונה. אני תמה, דכיון שאין מטוה בקבורת נפל, איך נתיר הקבורה. ודי אם היה כדאי לדחות יו"ט משום שמחת יו"ט להתיר הטלטול ולהוציא לחוץ, אבל איך נתיר הקבורה שיש בו מלאכה שלא לצורך שמחה. ולא אאריך בפרט הזה, לפי שכל דיני קבורת נפל ציו"ט מה דינו וכן ציו"ט שני, וכמו כן אם הוא ודאי נפל או ספק נפל, הכל כבר מבואר בחיבורי הנ"ל.

ומה שרצה מעלתו להביא ראיה מסוף תמורה [ל"ד ע"א], דקאמר נקברין אפרן אסור, ופריך שם ונקברין אפרן אסור, והתניא דם הגדה ובשר המת שנפרכו טהורין, מאי לאו טהורין ומותרין כו'. וע"ז הקשה מעלתו, דלמא בנפל

סימן צא

בהא דאמר רבי שמעון כל שהוא למכות

ל"ח ע"א [ד"ה דלית], ובע"ז ס"ח ע"א [ד"ה ואידך], ובמעילה י"ח ע"א [ד"ה תני], הקשה לר"ש דקובר כל שהוא

שהקשה מעלתו על התוס', וכתב התוס' בג' מקומות נעלם מהם גמרא ערוכה. והוא שהתוס' צנוז דף

למכות, למה ליה משרת להיתר מנטרף לאיסור, דלדידיה ליכא צירוף. ותירץ דכי לית ליה הני מיילי היכא לאיסור צעין, אבל ע"י תערובות אית ליה. ותימה לי שהוא נגד גמרא ערוכה, במסכת שבעות דף כ"א ע"ב, צעי למיפשט דר"ע לית ליה דר"ש, מדתנן ר"ע אומר נזיר ששרה פתו ציין ויש צו כדי לזרף כזית חייב, ואי סלקא דעתך דכר"ש ס"ל למה לי צירוף, ע"כ. ולדברי התוס' אין מקום כלל לפשיטות זו, דהרי גם לר"ש איתא צירוף בתערובות¹. ועוד קשה, דכאן משמע להדיא דר"ש לית ליה דר"ע דהיתר מנטרף לאיסור, ועל כרחק צריך לומר דלדידיה צריך משרת לטעם כעיקר, וכתירוץ קמא של תוס' נזיר שם, ולא כתירוץ בתרא, ול"ע. עכ"ל מעלתו אות באות.

והגה אף שקושייתו היא קושיא עצומה, אעפ"כ מעלתו בלשונו לא דק בכמה דברים. בראש מ"ש דבשבעות צעי למיפשט, דמשמע שהוא רק הוה אמינא בגמרא, ובאמת לא נדחה הפשיטות הזה כלל, ולפשיטות גמור אמרו שם דבר זה מכח הוכחה זו דר"ע לית ליה דר"ש. גם מ"ש ועוד קשה, לא ידעתי כוונתו, דהיינו הקושיא ראשונה בעצמה, דמדפשיט דר"ע לית ליה דר"ש, ממילא גם ר"ש לית ליה דר"ע. ואמנם כיון דרבינו יקיר שם במס' ע"ז בתוס' סובר סברא זו, לחלק בין איסור צעין [ד]סובר ר"ש כל שהוא למכות, ובין טעמו של איסור שאז צריך צירוף. ורבינו פרץ דוחה שם דבריו, מטעם כיון דליף מגיעולי נכרים דטעם כעיקר, הרי הוא כגופו של איסור ממש, וג"כ כל שהוא למכות, ושום אחד מהם לא הביא הך סוגיא דשבעות, קשה לומר על שני גדולי הדור מצעלי התוס', ששניהם העלימו עין מגמ' ערוכה שם במס' שבעות.

לכן הנלע"ד אף דר"ע ודאי לא סבר כר"ש, אכתי אין הוכחה דר"ש לא סבר כר"ע. דלר"ע ודאי אין לחלק בין גוף האיסור ובין טעם כעיקר, אם מדין תורה טעם כעיקר. וע"כ לא נחלקו רבינו יקיר ורבינו פרץ אם יש לחלק בכך אלא אליבא דר"ש, דהא ודאי דר"ש דסבר כל שהוא למכות, ולא נאמר כזית כלל אלא לענין קרבן, היינו שכך היה לו דבר זה בקבלה, ששיעורין לא נאמרו אלא לקרבן, ויכול לומר שגם היה לו בקבלה, שמה שכל שהוא למכות, הוא רק באיסור צעין ולא ע"י טעם, זה סברת רבינו יקיר. ורבינו פרץ סובר שאין סברא לחלק בין טעם ובין ממש, כיון שכבר ילפינן טעם כעיקר, ובדאי לא נאמר צייני לחלק בזה.

והגה שם בשבעות הסוגיא היא כך, איבעיא להו, ר"ע בכל התורה כולה כר"ש ס"ל ובדין הוא כו', או דילמא בעלמא כרבנן ס"ל והכא היינו טעמא הואיל ומפרש חייב כו',

לדידכו אודו לי מיהת הואיל ומפרש חייב כו'. והנה הדבר צ"ע, כיון דע"כ ר"ע ס"ל סברא זו, הואיל ומפרש חייב, שהרי השיב להו לדידכו אודו לי מיהת כו', וא"כ מי יכריחנו לומר דר"ע בכל התורה כר"ש ס"ל, ומה חסר לנו שגם ר"ע טעמו באמת הואיל ומפרש חייב. וצ"ל מדלא הקדים התנא דין מפרש, והוי להתנא להקדים תחילה שהמפרש שלא אוכל כל שהוא חייב, ואח"כ פלוגתא דר"ע ורבנן, כיון דמזה הוא דלומח עיקר הפלוגתא, לכן היה סובר דבאמת פלוגתא שלהם שייכא אף בלי הטעם דמפרש חייב, דר"ע בכל התורה כולה כר"ש ס"ל. והנה אם נימא שטעם ר"ע בעצמו הוא משום דסבר כר"ש, א"כ ע"כ לר"ע חייב בסתם כמו במפרש בלי שום חילוק, שאם היה לדידיה איזה חילוק בדבר, א"כ איך הקשה לרבנן לדידכו אודו לי מיהת הואיל ומפרש חייב, והרי איהו עצמו לא ס"ל הואיל הזה, שהרי הוא עצמו מחייב במפרש יותר מבסתם, אלא ודאי דר"ע בעצמו מחייב בסתם כמו במפרש. ואם נימא שטעמו דר"ע בעצמו, לא משום הואיל, אלא משום דסובר כר"ש, א"כ מטעמיה דר"ש ג"כ אין חילוק בין סתם למפרש. והא ודאי דמפרש דחייב בכל שהוא, אין צריך לזה שום הלכה למשה, אלא הטעם מלד הסברא שהוא אחשביה, וכיון שהוא אחשביה הרי הוא לדידיה כזית שלם², וא"כ אם נבלע הך כל שהוא שפירש בשבעותו שאוסר על עצמו, באוכל אחר, למ"ד טעם כעיקר, ודאי שאסור עליו כמו אם היה זית שלם ונבלע, דמהי תיתי לחלק, דליכא למימר שכך היתה הלכה שאינו בכל שהוא אלא כשהוא צעין, שהרי אין צריך לזה שום הלכה. ומעתה גם בסתם לר"ע חייב אפילו נבלע, וכיון דטעמיה דר"ע הוא משום דסובר כר' שמעון, א"כ מכלל דלר"ש אין חילוק בין טעם ובין צעין, ושפיר הקשה [הגמ'] אי ס"ד כר"ש ס"ל למה לי צירוף. וכ"ז להוכיח דר"ע אין טעמו בשבעה משום דסובר כר"ש. אבל ר"ש שפיר י"ל דסבר במשרת כר"ע³, ובשבעה באמת ר"ש אינו מחייב רק צעין, אבל בתערובות אינו מחייב בכל שהוא, ולית ליה הך סברא הואיל ומפרש חייב, ושפיר נסתפקו התוס' בזה, ונחלקו צו רבינו יקיר ורבינו פרץ⁴.

ובזה נלע"ד לפרש שם בסוגיא דשבעות, דקאמר ת"ש ר"ע אומר כו', ועוד תנן שבעה שלא אוכל, ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים חייב כו', וריש לקיש אמר אי אתה מונח אלא או במפרש חזי שיעור ואליבא דרבנן, או בסתם אליביה דר"ע, ואי סלקא דעתך ר"ע בעלמא כר"ש ס"ל, כל שהוא נמי מושבע ועומד, אלא ש"מ בעלמא כרבנן ס"ל. והנה יש לדקדק, כיון שכבר הוכיח מדברי ר"ע עצמו דלא ס"ל כר"ש, מה הוסיף להוכיח מאוקימתא דר"ל אליביה דר"ע. ולדידי ניחא, דמר"ע לא הוכיח אלא שאין טעמו של

1. עיינו מהדר"ת יו"ד סי' ל"ו בהגה"ה ד"ה גם. ובסוסי"י מ"ד. נודע ביהודה השלם - יו"ד ב / לאנדא, יחזקאל בן יהודה הלוי [עמוד 64] (726077)

ותיבתא איכא לדידיה מהך זרייתא דתינא כותיה דר"י ור"ל, ואיהו ליכא לתרוצי נפשיה הא מני רבנן היא, דהרי הוא אומר דבחמץ גם לרבנן אסור. וא"כ לדידיה קשיא, מדוע לא קאמר זרייתא זו ג"כ חוץ מחמץ^ל, כמו שאמר חוץ מיין נסך וטבל. ולכך התחכם הרמב"ם לתרץ, לפי שחמץ בפסח בלא"ה אינו נכלל בכל איסורים, לפי שאיסורו תלוי בזמן, ולפיכך לא התנה בו התלמוד כו'. וכוונתו על הך זרייתא לתרץ דברי רבא, אבל לא על ר"י ור"ל כיון הרמב"ם.

ועכשיו אבוא להליץ גם בעד הכ"מ. והנה ידע מעלתו שגם הוא שגה, והיה סבור שהגירסא בפסחים כ"ט ע"ב, ר"י ור"ל דאמרי תרוייהו חמץ בזמנו כו'. ובמחילה מכבוד מעלתו שקר העיד בשם רשב"ל, כי לא נזכר שם כלל רק ר' יוחנן, ולבסוף אמר ר' יוחנן לטעמיה, דר"י ור"ל דאמרי תרוייהו כל איסורין שבתורה כו', נמצא דהך מימרא דכל איסורים שבתורה, אמרי תרוייהו, אבל הך מימרא דחמץ בנותן טעם, לא אמר ר"ל כלל רק ר"י לחודיה. וא"כ קשה על ר"ל, למה אמר חוץ מטבל וי"ג, ולא אמר ג"כ חוץ מחמץ בפסח. וזה בא הרמב"ם לתרץ, ואמר דלכך לא אמר ר"ל חוץ מחמץ, לפי שאינו בכללות אלו. זהו כוונת הכס"מ, ואף שהלשון בכס"מ הוא בזה הלשון, בא לתרץ למה לא אמרו ר"י ור"ל חוץ מחמץ בפסח, איכא למימר דעיקר כוונתו על ר"ל, ואגב שיטפיה נקט ר"י ור"ל. באופן ששוב אין כאן כל כך תמיהה על הכס"מ, כמו שחשב מעלתו דעתו.

והנה אכתי יל"ד, וגם על ר"ל למה הוטרף הרמב"ם לתרץ, והרי איכא למימר דר"ל באמת ס"ל בחמץ בפסח

זנ"ט כדס"ל לר' יוחנן^ל. י"ל שאם לא היה לנו שום תירוצ' אחר על ר"ל, רק דסובר גם זהה כר"י דחמץ בפסח בנותן טעם אס כן מפורש זה בדברי ר"ל, שהרי כללל כ"ל כל איסורים בנותן טעם חוץ מיין נסך וטבל, ומדשיירי לחמץ, מכלל דסובר שגם חמץ בנותן טעם. א"כ היא גופא קשיא, בפסחים כ"ט ע"ב דקאמר בגמ' ר' יוחנן אמר חמץ בזמנו בין זמניו כו' בנותן טעם, הוה ליה למימר ר"י ור"ל דאמרי תרוייהו חמץ בזמנו בנותן טעם, ולסיים ר"י ור"ל לטעמיהו, ומדאחו ר"י זרישא ושבקיה לר"ל, משמע שר"ל לא ס"ל בחמץ כן, או שלא ידענו דעתו בחמץ, וקשה הרי ר"ל כללל כ"ל כל איסורים, ולא נקט חוץ מחמץ. ולכך הוטרף הרמב"ם לומר מזה אין הוכחה, דשאני חמץ שאינו בכלל שאר איסורים.

וידעתי שאכתי יש לדחות, דלעולם ר"ל בחמץ כר"י ס"ל שהוא בנותן טעם, והוא באמת מוכח מכללל דאמר כל איסורים כו'. והא דלא קאמר בפסחים ר"י ור"ל דאמרי תרוייהו, היינו משום סוף דברי ר"י, דאמר שם לאחר זמנו מותר כר"ש, והיינו ע"כ מותר לגמרי ואפי' בנותן טעם שרי, וכמו שפירש"י שם, דאל"כ מה הפרש בין תוך זמנו לאחר זמנו, וא"כ אולי ר"ל לא ס"ל לאחר זמנו כר"ש אלא כר"י, או דסבר דר"ש קניס אפי' ע"י תערובות. אלא דכיון דע"כ צריכין לנו לתרץ מה הוא דעתו דר"ל, שוב יותר ראוי לאוקמי דר"ל אליבא דהלכתא דסובר חמץ במשהו, והא דלא נקט חוץ מחמץ, הוא מטעם דיהיב הרמב"ם שאינו איסורו מלד עזמו, באופן שעכ"פ כבר אין על הכסף משנה כל כך פליאה כמו שחשב מעלתו.

סימן צג

בענין אמירת לשם יחוד

והרבה היה לי לדבר מזה, אבל כשם שמצוה לומר דבר הנשמע, כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע, וה' ירחם עלינו.

ובגוף דבריו שצריך להוציא מפיו שעושה הכונה על פי הסוד, ומציא ראייה מריש זבחים [ב' ע"ב], שבגט צריך שיאמר בפירוש שעושה לשם גירושין, וכן בנדר גמיר בלבו צריך שיוציא בשפתיו [שבועות כ"ו ע"ב], ע"כ דברי מעלתו. ואני אומר ממוקם שהציא ראייה משם הוא סתירה, דהרי מחלק שם בין אשה לקדשים, דאשה סתמא לאו לגירושין עומדת, ולכך צריך שיאמר צפה, וקדשים להכי סתמן כשרים, לפי שסתמא לשמן עומדים. וא"כ מצוה שלנו קדשים יניחו קדשי גבוה, וסתמא לשמן עומדים. ומה שהציא מגדלים, לא הציא אלא שמחשבה בלי דיבור אינו כלום, אבל מעשה בדבר שסתמא לשמה, לא בעי שום סיוע^ל. ואני אומר

דעל הרביעית אשר שאל בנוסח לשם יחוד, אשר חדשים מקרוב נתפשט ונדפס בסידורים^ל. הנה בזה אני משיב, עד שאתה שואלני נוסח אמירתו, יותר ראוי לשאול אם נאמר כי טוב באמירתו. ולדעתי זה רעה חולה בדורנו, ועל הדורות שלפני זמננו שלא ידעו מנוסח זה ולא אמרוהו, והיו עומלים כל ימיהם בתורה ובמצוות, הכלל ע"פ התורה וע"פ הפוסקים, אשר דבריהם נובעים ממוקור מים חיים ים התלמוד, עליהם נאמר תומת ישרים תנחם, והם הם אשר עשו פרי למעלה וגדול מעל שמים חקדם. אבל בדורנו הזה כי עזבו את תורת ה' ומקור מים חיים, שני התלמודים בבלי וירושלמי, לחצוב להם צורות נשצרים, ומתנשאים ברום לבבם כל אחד אומר אנכי הרואה, ולי נפתחו שערי שמים, ובעבורי העולם מתקיים, אלו הם מחריבי הדור. ועל הדור היתום הזה אני אומר, ישרים דרכי ה' ונדיקים ילכו בהם וחסידים יכשלו בהם.

קל וחומר הדברים, אם בקדשים אף שדאי מנזה שיעשה בפירוש לשמה, וכמו שאמרו בזבחים שם לשם ששה דברים הזבח נזבח כו', אפילו הכי אטנו בית דין דלא לימא לשמו, דלמא אחי למימר שלא לשמו, והיינו שלא יאמר ולא יחשוב אפילו בלבו, כדמפורש התם בתוס' בזבחים דף ד' ע"ב ד"ה (קיימו) [קיימי] ב"ד, רק יעשה העבודה ולא יחשוב כלל. ואני אומר אם חשו התם שלא יאמר לשמו פן יאמר שלא לשמו, וכן שלא יחשוב לשמו פן יחשוב שלא לשמו, אף שהוא חשש רחוק שיטעה בין לשמו לשלא לשמו. ק"ו בכונת התפלה והמנות שיש בהם כמה עיקולי ופשוטי, וכמה חשש קילוף בנטיעות, כאשר ראינו כל זה במופת, פשיטא שיש לבטל שלא יכוין כלל, ודי שעושה המנזה לשם מנזה¹.

דמ"ש מעלתו, שטוב להיות הקשר אמיץ כדיבור ומחשבה ומעשה. הגה אנשי כנסת הגדולה הם תיקנו לנו תפלות וברכות, וליכא מידי דלא רמיזא בנוסח התפלה והברכה, וברכה הוא התעוררות הדיבור ומחשבה, וכל מנזה

שיש ברכה לפניו, אין צריך לומר שום דבר לפניו רק הברכה¹. וכל דבר שאין ברכה לפניו, אני נוהג לומר בפי הנני עושה דבר זה לקיים מצות בוראי, וזוה די ואין צריך יותר², והכונה הוא רק פירוש המלות, וכל התיקונים למעלה נעשים מאליהם ע"י מעשינו.

אבל מה שפלפל מעלתו, מה שאומרים נוסח ליחד שם יו"ד ה"י בוי"ו ה"י, אם יש בזה משום הוגה השם, ופלפל בדברי התוס' [סוכה ה' ע"א ד"ה יו"ד], אם צשני אומיות ראשונות יש איסור הוגה השם. הגה לפי מה שאני זכור מילדותי, ששמעתי האנשים ההם היו אומרים שם יו"ד ה"י בוי"ו ה"י במילואו, וזוה ודאי ליכא משום הוגה השם³. אבל כבר גליתי דעתי שיותר טובה השתיקה ושתיקה הדבר, וגם במחשבה לא יחשוב רק פירוש המלות, ובדרך זה ילך בטח ולא יכשל בשום דבר. ויותר מזה אין להאריך בדברים כאלו. ולרוב הטרה אקצר⁴.

דברי הד"ש

סימן צד

דין חציצה בין חדר לחדר לטומאת מת

תשובה

לווירגא. להרב מהר"ר מנחם נאוויירי.

בדין חציצה בין חדר לחדר שהמת בו, פלוגתא בין הט"ז [ס"ק י'] והש"ך [ס"ק ט"ו] בסימן שע"א. זה דבר פשוט, שבתורת אוהל אפילו כלים שאינם מקבלין טומאה, אינם נעשים אוהל כי אם להחמיר להביא הטומאה אבל לא לחזק, והוא מפורש ריש פ"ו דאהלות, והרי שם מפורש שאפילו כלי גללים וכלי אצנים וכו'. אמנם כל זה בתורת אוהל, אבל בחציצה שחלון בין בית לבית, לא מיירי במשנה ההיא, דשם תנן נעשים אוהלים לטמא אבל לא לטהר. ובפרק ח' משנה ג' שם שנינו, אלו מביאין ולא חוציין, ושם מיירי גם לענין חציצה בתוך חלון שבין חדר לחדר שבגדו, וכן פירש הרמב"ם שם צפ"י המשנה, ושם מסיים במשנה מוסיף עליהם הרחיים של אדם. והנה הר"ש פ"י בהדיא שהוא מקבל טומאה¹, וא"כ אין בזה חידוש. אבל הרמב"ם לא פירש בו שהוא מקבל טומאה, ומדבריו בחיבורו צפ"י י"ג [מטומאת מת] ה"ד, מפורש שאינו מקבל טומאה. ומדברי הר"ש צפ"י פירוש המשנה שכתב שם כלי עליו, נוטה גם כן דלא איכפת לן בקבלת טומאה רק בשם כלי. אמנם הר"ש לא נתן בו טעם למה אינו חוצק, ולפי פשטן של דברים, דעתו כל מה

שאינו נעשה אוהל לטהר, ג"כ אינו חוצק, וכפי שסבר הראב"ד [שם] דעתו של הרמב"ם שם, אבל בפירוש המשנה נתן הרמב"ם הטעם משום דעתו לפנותו.

ואני אומר, שעל כרחק אי אפשר לומר דשום כלי אף שאינו מקבל טומאה, לא יחוץ כדרך שאינו נעשה אוהל, וכפי שחשב הראב"ד בדברי הרמב"ם. דא"כ לא מצינו דינו ורגלינו במה שאמרו צפ"י לא יחפור [צ"ב] ריש דף כ' ע"א, היא גופא תיחזק, דהא כלי חרס אינו מיטמא מגבו. והדבר יפלא, וכי סלקא דעתך שכלי חרס יהיו עדיפי לחוץ מכלי גללים ואצנים². אמנם אם נימא מטעם דלא מבטל ליה, כמפורש בדברי הרמב"ם בפירוש המשנה, וכן פ"י הרב כסף משנה דעתו בחיבורו צפ"י י"ג [מטומאת מת] הלכה ד', א"כ ניחא, דשם במס' צ"ב מיירי במבטלו שם, וכמ"ש התוספות שם בד"ה היא גופה, ע"ש³. אמנם בדברי התוספות שם צ"ב [י"ט ע"ב] ד"ה רואין, במה שכתבו ומיהו בפירוש משניות מלא ר"י ואפילו במפתח שאינו מקבל טומאה וכו', ושם ע"כ אין הטעם משום דאינו מבטל ליה, דא"כ הדרא קושיית התוס' לדוכתא, דלמה דפריך תנן הא קחזי ליה, ורובה להוכיח שאפילו רובה ליטלו חוצק, א"כ תקשי אמאי בעינן יכולים לעמוד בפני עצמו, והש"ך הביא דברי התוס' לומר

1. עיינו מהדר"ת אר"ח סי' ק"ז, ובהערות שם.
2. נודע ביהודה השלם - יו"ד ב' / לאנדא, יחזקאל בן יהודה הלוי [עמוד 67] (726077)
3. חודפס מאתר אוצר החכמה

מסורת הש"ס
עב הוספות

א) עירובין לו: ט"ג.
ב) זמנים ג. פ"ג הבית
שם ד"ה הכותב,
ג) ג' ע"ב ד. כ. ט"ג.
ד) זמנים ג.א. (ה) ג' ע"ב
ט: ט"ג. ו) ג' ע"ב כ"א.
ז) ע"ב ח"ט. ל' ע"ב
ח. ד"ה והחמור, ט) סוף עמוד ב.
י) ע"ב ע"ב ה ע"ב.

כל הגמ

א רצה אינה מקודשת. ולא בעל אלא על תנאי ולא נתקיים וכי
רצה מיהא מקודשת ואע"ג דמשעת² בעילה ספק רואה ספק אינו
רואה אמרינן הוצרך דמשעת בעילה הו קדושין: במל"ם ז"ל פ"ד
שהרי לא הוצרכה התרומה מעולם³: ז"ל שביב. כשיבא לידי
כך ודאי טבליש שמה אכל אין
לחוש לכך ולא שכיח ליבעי:
מתני' הכותב טופסי גיטין.
סופר הוא וטובל שכר ורואה שיהו
מוזמנין לו פעמים שאלס על לשוכרו
והוא טכור בטטרות אמרינן: צריך
שיניח מקום ראש וכו'. שאם רואה
מגר צניעה לא יאמר הריני כותב
כל הגט וצממא מפרש טעמא:
צריך שיניח מקום בו, ואם שמע
שהיה אחד רוצף אחר חפצו להלוומו
מנה לא יאמר הריני כותב מיד ואיני
מוקדם אלא לרץ שיניח מקום הלווה
והמלווה והמעוה אע"ג דליכא למיחש
למדי גזירה שטרות אטו גיטין:
מפני התקנה. בגמ' מפרש אהיכא
קאי: פוס' בבב' ו' ואפילו היח
מקומות הללו וטעמא מפרש בגמ':
ר' אלעזר מכשיר בבב' ו' ובלבד
שיניח מקומות הללו: חוץ מגיטי
גיטין. לגורמין צטן טופס אטו
מורף: שנאמר וכתב ה' בגמרא
פרין האי אתורף הוא דכתבי:
גמ' אף מקום הרי את מותרת.
שם זה מקום של גג: עדי מסירה
ברתי. הלכך וכחז לה לאו אחמימה
קאי דחמימה עדים אינה אלא מדברי
סופרים מפני חוקן השולס⁴ וכי
כתיב וכחז לה משמע⁵ לעיקר
כריתות קאי דיינו כל האי דלמנן:
צריכא. לשמואל לאזכרתי לה תלת
סתימי כר"א ולמנמה צנלוה והוא
ששיר נמוס התורף אין כותבין על
המחזור (ג' ע"ב דף כ"א): והכל כשרין
לכתוב (ג' ע"ב כ"ב): והכותב טופסי
גיטין כולוה אוקמינהו שמואל כר"א:
דקתני אין כותבין. והדך מנא כתבו
על המחזור כבר ומוקדשין רישא
לסיפא אוקימנא דהכי קאמר אין
כותבין טופס שמה יכחז תורף כו':
אב' פ"א. הכל כשרין לכתוב דקתני

פרק שלישי

בין דברי יהודה בין ד"ש א שנה וכו'. ורז יוסף דמסיק צפ'
בכל מערבין (עירובין דף לו): דלר"ש לית ליה צריכה גבי
הריני מערב לשתמות של כל השנה כולה רצימי אלק רצימי לא
אלק דמסיק רז יוסף אפוך ולר"ש רצה מצעוד יוס עירובי עירוב
כו רז יוסף יחלק בין בחולה דעת
עזמו לחולה דעת אמרינן:

גיטין בו.

התם בדקתני טעמא בו. צפרק
בכל מערבין (עירובין דף לו):
מפרש רבא טעמא משום דעצינן
ראשית עשריה יוכרין ונראה דהתם
גריס רבא מדלירי אצי מתריה
ועוד דהתם נמי מסיק טעמא כי
הכל: רבי אלעזר מכשיר בבב' ו'.
פירש צנונרס ובלבד שיניח מקומות
הללו וקשה לר"י דצממא⁶ פסיק רב
כו' אלעזר וקאמר אפי' בטטרות
והאמר רב פפי כו' אלמא ממיו
כשיקרא ה"ג ממזי כשיקרא ולי לא
מכשיר ר"א אלא צנופס דטטרות
מה ממזי כשיקרא איכא מלמך
שהניח מקום המלווה והלווה והמעוה
ועוד משמע דלא פריך מדדכ פפי
אלא משום דפסיק כו' אלעזר אכל
אז הוס סבר כרננ הוה יחאל לה
ואז שיך צנופס ממזי כשיקרא
אפי' סבר כרננ תקשי לרב פפי
ונראה לר"י דר"א מכשיר בטטרות
אפי' מורף והשתא מיחזי כשיקרא
שסתב פלוגי הוה מפלוגי ועדיין לא
לוח דמוך מגיטי נשים דפסיל אפילו
טופס דמקמי משום⁷ שנאמר וכחז
לה משמע דפסיל צגיטי נשים טפי
מת"ק וא"ת ומנא ליה לגמרא דר"א
מכשיר בטטרות אפי' מורף דפרין
מדדכ פפי דלמא צנופס דטטרות
דיוקא ממשיר וי"ל דאם איחא דלא
מכשיר אלא צנופס אינו לו לקטע
דברי ר"א אחר מת"ק והיה לו לקצר
ולשטת ר' אלעזר פוסל צגיטי נשים
ור' יהודה פוסל צנולן וגם היה ראוי
לשנות בסדר זה שכל אחד מחמיר
משלפניו אכל אז רבי אלעזר אחא
לאכשורי בטטרות אפי' מורף ימח
דמנא דברי רבי יהודה קודם משום
דקאי את"ק דליירי צנופס ור"א
בטטרות מכשיר טפי ממנא קמא
בשמורוי מגיטי נשים. ואין לומר⁸ בשמורוי

עין משפט
גד מצוה

יד א מ"י פ"ג מטל'
גירוסא הלכה ג סמנ
ע"ג פ"ג
בו ב מ"י ט"ס ע"ב ט"מ
סינן מח ע"ב א':
בו ג ד מ"י פ"ג מטל'
גירוסא הלכה ג סמנ
ע"ג פ"ג

הוספות ה"ד

מתני' הכותב חופסי
גיטין צריך שיניח
מקום האיש ומקום
האשה ומקום הזמן
שטור מלוה צריך שיניח
מקום המלווה ומקום הלווה
ומקום הזמן ומקום
המעוה שטור מקח צריך
שיניח מקום הלוקח
ומקום המוכר ומקום
המעוה ומקום השרה
ומקום הזמן מפני התקנה
ו' יהודה פוסל בכולן ו'
אלעזר מכשיר בכולן חוץ
מגיטי נשים שנאמר וכתב
לה לשפחה פ'י אבל שם
העיר כותב ולא יחיל
אוהו הגט אלא לכי ויהיה
וכן ויבנות אוהו העיר
ועד נמי בשטור הלוחא
ובשטור מקח צריך
וסתמא דמילתא אין
הסופר מזמין וחספיס אלא
לכתי עירו ואינו משים אלא
לבו שטמא עיר מסירה
אחרת: אמר רב יהודה
אמר שמואל וצריך
שיניח אף מקום הרי את
מותרת לכל ארס וכו'
הוא דאמר עיר מסירה
כרתי וכעא כתיבה
לשמה: מאך ממני
התקנה מפני חוקן
סופרים וכוין הוא דאפילו
כתיב נמי לא לכתוב
וישום חוקן סופרי ר"א
ליה רבנן ור' יהודה פוסל
כולן גור טופס אטו
תורף גזר שטרות אטו
גיטין ור"א מכשיר בכולן
חוץ מגיטי נשים טופס
אטו תורף גור טופס
שטרות אטו גיטין לא גזר
(ה) טופס אטו תורף:

חשק שלמה
על תנ"ך ה"ד

א) נראה מה דבריו סמך
מעת ש"ס שנתורף ע"ג
בטטרות גור אטו גיטין וע"י
מחו"ס ד"ה ר"א.

הנהגות וצינונים

א) דפרי' סופר זכיה
ברשי"י אויז ח"א סו"ס
השמה, רי"ד ובת"י
(הורא"ש גורס "סופרים")
כ"א (ע"ל): [ב] התקנות
ט"ס (כ"ב), וכן בדפוסיו
ליהא. וזכיה לתוס'
הורא"ש שכתב ע"ל מחוס'
התקנה" דאנה פוסקא
דהא לקמ' מפרש מקום
הזמן כ"ב (ט"ב):
ג) בבב' ו' ע"ב:
ד) בבב' ו' ע"ב:
ה) דפרי' אוקמינא ר"א.
ו) ש"ל (ג' ע"ב) ע"ן הגמרת
והערוך על ש"ל
דהמורשיל מגיה דפרי'
שלפניו, בדפרי' שלפניו
וכן הגיה המגדיל יוד:
ז) נראה דהורא"ש [ט] ע"ן
לדפרי' שמואל
(בארי', וזכיה, קצת
כתי'): [פ] "משום" מותר'
(רשי"י): [ק] בדפרי' (רשי"י):
למחוק יצונו' (רשי"י):

לא רצה האב אינה מקודשת אמר ליה בין
לר' יהודה בין לר"ש לא שנה תולה בדעת
עצמו ולא שנה תולה בדעת אחרים אית
ד'הו ברירה והתם דקרתני טעמא⁶ אמרו לו
לר"מ אי אתה מודה שמא יבקע הגדר ונמצא
זה שותה מבלים למפרע אמר להם לכשיבקע:
מתני' הכותב טופסי גיטין צריך שיניח
מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן שטרי
מלווה צריך שיניח מקום המלווה מקום הלווה
מקום המעוה ומקום הזמן שטרי מקח צריך
שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר מקום
המעוה ומקום השרה ומקום הזמן מפני
התקנה ר' יהודה פוסל בכולן ר' אלעזר
מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים שנאמר
וכתב ה' לשמה: גמ' אמר רב יהודה
אמר שמואל ר' צריך שיניח אף מקום הרי
את מותרת לכל ארס ור' אלעזר היא
דאמר עדי מסירה כרתי ובעיני כתיבה
לשמה וצריכא דאי אשמעינן הך קבוייתא
בהויא הוא דאיכא לאוקמה כר"א דקתני אין
כותבין וקתני כתבו אבל סיפא דקתני שאין
קיום הגט אלא בחותמו אימא ר"מ היא
דאמר עדי חמימה כרתי ואי אשמעינן בהויא
הויא נמי איכא לאוקמה כר"א אבל הא
אימא מודסיפא ר"א הוי רישא לאו ר"א
צריכא: מפני התקנה: מאי תקנה אמר ר'
יונתן מפני תקנת סופר ור"א היא דאמר
עדי מסירה כרתי וברין הוא דאפי' טופס
נמי לא לכתוב "ומשום תקנת סופרים" שרו
רבנן ר' יהודה פוסל בכולן גזר טופס אטו
תורף גזר שטרות אטו גיטין ור"א מכשיר
בכולן חוץ מגיטי נשים טופס אטו תורף
גזר שטרות אטו גיטין לא גזר: שנאמר וכתב
אלא אימא משום שנאמר וכתב לה לשמה
קשיא

בין דברי יהודה בין ד"ש א שנה וכו'. ורז יוסף דמסיק צפ'
בכל מערבין (עירובין דף לו): דלר"ש לית ליה צריכה גבי
הריני מערב לשתמות של כל השנה כולה רצימי אלק רצימי לא
אלק דמסיק רז יוסף אפוך ולר"ש רצה מצעוד יוס עירובי עירוב
כו רז יוסף יחלק בין בחולה דעת
עזמו לחולה דעת אמרינן:

התם בדקתני טעמא בו. צפרק
בכל מערבין (עירובין דף לו):

מפרש רבא טעמא משום דעצינן
ראשית עשריה יוכרין ונראה דהתם
גריס רבא מדלירי אצי מתריה
ועוד דהתם נמי מסיק טעמא כי
הכל: רבי אלעזר מכשיר בבב' ו'.
פירש צנונרס ובלבד שיניח מקומות
הללו וקשה לר"י דצממא⁶ פסיק רב
כו' אלעזר וקאמר אפי' בטטרות
והאמר רב פפי כו' אלמא ממיו
כשיקרא ה"ג ממזי כשיקרא ולי לא
מכשיר ר"א אלא צנופס דטטרות
מה ממזי כשיקרא איכא מלמך
שהניח מקום המלווה והלווה והמעוה
ועוד משמע דלא פריך מדדכ פפי
אלא משום דפסיק כו' אלעזר אכל
אז הוס סבר כרננ הוה יחאל לה
ואז שיך צנופס ממזי כשיקרא
אפי' סבר כרננ תקשי לרב פפי
ונראה לר"י דר"א מכשיר בטטרות
אפי' מורף והשתא מיחזי כשיקרא
שסתב פלוגי הוה מפלוגי ועדיין לא
לוח דמוך מגיטי נשים דפסיל אפילו
טופס דמקמי משום⁷ שנאמר וכחז
לה משמע דפסיל צגיטי נשים טפי
מת"ק וא"ת ומנא ליה לגמרא דר"א
מכשיר בטטרות אפי' מורף דפרין
מדדכ פפי דלמא צנופס דטטרות
דיוקא ממשיר וי"ל דאם איחא דלא
מכשיר אלא צנופס אינו לו לקטע
דברי ר"א אחר מת"ק והיה לו לקצר
ולשטת ר' אלעזר פוסל צגיטי נשים
ור' יהודה פוסל צנולן וגם היה ראוי
לשנות בסדר זה שכל אחד מחמיר
משלפניו אכל אז רבי אלעזר אחא
לאכשורי בטטרות אפי' מורף ימח
דמנא דברי רבי יהודה קודם משום
דקאי את"ק דליירי צנופס ור"א
בטטרות מכשיר טפי ממנא קמא
בשמורוי מגיטי נשים. ואין לומר⁸ בשמורוי

קשיא

ועיטין פסיל טפי: חוץ
עדים נמי פסיל דאם כ"ב צפ"ק (ג' ע"ב ט.) גיז שלשה עדים ששו
גיטי נשים פסלורי עדים לימני וקטבי הרי את מותרת אב'
וכדברי ר"מ פלגרי: וצריך שיניח מקום הרי את מותרת אב'
אדם. בכל דוכתי משמע שכותבין לשון זה בגט וצפ' בתרל
לקמ' סה.) נמי תנא² גופו של גט הרי את מותרת לכל ארס והגזיג
ר"ת לכחז לשון זה בגט אכל צנופסי גיטין לא היה כותב ומי"מ
אין לקציא לעו עדי גיטין הראשונים שהרי מאריכין לכחז כמה
לשונות בגט דתקוב כמו הרי את מותרת לכל ארס: אבל שיפא
דקתני שאין חוץ הגט אלא בחותמי אימא ר"א היא. מינה
דכחז פרק שני לעיל (דף כג.) מוקי לה ר' זריקא א"ר יומין
כר"מ ופרין עלה מהאיא דמחזר דלמך רבא בר צר חנה א"ר
יומין ר"א היא ודמך לשני אמוראי מינה אליעז דר' יומין ומאי
קושיא הא משמע הכל דלע"ג דמוקמינן האיא דמחזר כר"א מ"מ
מוקמינן שפיר האיא דהכל כשרי כר"מ ואורי' דלע"פ עשושה
זריכותא מזה מ"מ מסיקנא דלמך כתיב מנא אכל הך פירקין
ודאי ר' יומין מוקי לה כר"מ משום טעמא דמסיק מסיפא³ ר"א
רישא לאו ר"א דמטעם זה קאמר ר"י צפרק ד' אסין (יבמות דף
ס.) אחיות איני יודע מי שנתן ועוד⁴ דכתתי קמייתא דמתנין
מנא פירקא איכא קפידא טפי לאוקמינהו כחד מנא:
מפני התקנה באי מפני התקנה. מקום הזמן דמנא צרישא דקצב
צממא אחר כך היינו משום דלמא לפרושי מפני התקנה
אליבא דמנא דמוקי לה כר"א דאין פירושו כמו למנא דמוקי לה כר"מ:
קא

שאין קיום הגט אלא בחותמו: אימא ר' מאיר הוא. ואינו לרץ
לשיר נמוס התורף האשמעינן שמואל דלרין רזי אלעזר היא דסיפא
דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמו לאו לאכשורי התורף דקתני
שוטה וקטן דשלל לשמה קאי אלא לאשמעינא קאי האשה כותבת את
גיטה לשמה והאיש שובר שאין קיום הגט אלא בנסיחתו ולא בחתימתו¹
והוא דנקט חותמו משום דרוכ עדי מסירה הם החתומים צו ורזו
גיטין חתומים הם² אפי' לר"א מפני חוקן השולס³: אימא אוקמא
כו' אלעזר ולא קשיא מיד דכפרישית: אב' הא מודסיפא פליג ר'
מקמי תרשא דקתני רבי אלעזר מכשיר כנולן חוץ מגיטי נשים
ורישא מכשיר אף צגיטי נשים: אימא רישא ר"א רבי אלעזר היא.
ואי"ל לשיר נמוס הרי את מותרת אלא מקום השמות לכתוב משום
קטטה דלקמן: [ב] קמ"י. שמואל דרישא נמי כר"א ותיי תנאי ואליבא
ד' אלעזר דלקמיה: מפני תקנת סופר. המירו לכחז טופס שלל
לשמה: ור"א היא. הא דקתני מפני התקנה המירו לכחז טופס
הלאו היא הכי הרי אסיר רבי אלעזר היא דעבי לשמה כתיבה
מדלוריינהו: מ"מ בתרבו. דלמנא אחי למכתב תורף אלא משום תקנת
סופר שהיו מוזמנין לו שרו ליה ובלבד ששייר תורף לכותב לשמה
ומורף דשטר שטרות נמי גזר משום תורף דגיטין: והבי יהודה כו'.
וגזר שטרות אפי' טופס אטו גיטין: שטרות אטו גיטין. צנופס לא
גזר לגזירה לגזירה היא: והא כי כתיב ה' אתורף בתרבו. דנקט
כריתות כתיב דהיינו תורף והכי יליף ר"א מנייה למיסק טופס:
א"א. לא תימא שנאמר דמשמע מנייה יליף אלא משום⁴ כלומר משום
שנאמר בתורף וכחז לה לשמה גזרמין טופס אטו מורף דלוריינהו:
קשיא

ליקובי רש"י

שכא יבקע הגדר.
קודם עפ"י היטו
ומנא שמה טעמא
למפרע דכחמלי כו' מפרש
לה לשמה וכן איכא למימר
הך דמנא שמה טעמא
טעמא (וכן י"ם ברירה
דמקדש חוקן הוד נמי
דריש אימא שמה קריאת
סס וחולין שמה אכל ר'
מקט הוד ולא איכר לה
הרומה מינה מנא י"ם
בריה איכא למימר הא
אפילו לכחז לא לכלל
הרומה אלא (עירובין לו:)
טעמא לא משום דאין
בריה הוא אלא דמייס
שמה יבקע הגדר והוצרך
על שמה טעמא לנא לרז
ההמה ושהיה טבליש
למסע (חולין י"ג).
לשיבב. נין דברי
וסתה דר' עיין דברי
לאזכר ולמך דלא מיטיין
לכ"י דלא שכיח דלי עני
מכר לה שטרות (עירובין
לו:). משום לו כחז לא
חסיין למנא אלא יבקע
דלפטר דמכר ליה לשומר
וימא לו: טופסי גיטין.
שהיו מוזמנין לו טופס
לשן טופס מוליג' גמ"ז
[ובחי ג. אף מקום
הרי את מותרת לר"א
אדם. דוחי עיקר גופו
[ובחי ג. תורף. גלוי
[ג"ל גליון] של שטר מקום
האיש והאשה והזמן (ע"ל)
כא' ועי' רש"י. דאמר
עדי מסירה כרתי. ואין
לרץ וכחז לחמימה הגט
קרא וכחז לחמימה הגט
מכיון לא אחמימה את
עדים (ע"ל ט. ה). דלמך
החמת הגט אינה מן
התורה אלא מפני חוקן
השולס (ע"ל כא.). דלמך
איא לגט על עדי מסירה
[ע"ל כ. כ]. דלמך חמימה
הגט אינה מן התורה ולא
כמי למימיה גלל עדי
מקמי תרשא היא דעבי
כריתות דעל כתיב עדי
עדים דליפין (לקמ' ד).
עבד דבר דבר ממנון
[ע"ל כב. כ]. דעדי מסירה
גורמין לכריתות גלל ומנא
גט כשר חמימה גלל עדים
אלא שמה מוסרי לאשה
להתגרש בעי עדים דלא
מכיון דמייס דר' ומכח לו
כתיבה לוד גלל חמימה
מיידי ומייה עדים עיין
שילא מחמירא (ש"ס)
ביב ע"ג ועי' ליקובי רש"י
לעיל ג. דיה כתיבה).
ברתי. משוי ליה ספר
כריתות (קדושין מה). עדי
התרופה ברתי. עיקר
השטר זה היה חתימתו
[ע"ל ג. ג. עדי חמימה
עיקר כריתות (כותבה)
דג.].

ש פ ו ש ע ר שו"ת בענין לשם יחוד התפילה

בס כו'. ובגוף דבריו שצריך להוציא מפיו שעושה הכוונה על פי הסוד, ומביא ראיה מריש זבחים (דף ב ע"ב) שבגט צריך שיאמר בפירוש שעושה לשם גירושין וכן בנדר גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו עד כאן דברי מעלתו, ואני אומר ממקום שהביא ראיה משם הוא סתירה, דהרי מחלק שם בין אשה לקדשים, דאשה סתמא לאו לגירושין עומדת ולכך צריך שיאמר בפה, וקדשים להכי סתמא כשרים לפי שסתמא לשמן עומדין, וא"כ מצות שלנו קדשים נינהו קדשי גבוה וסתמא לשמן עומדים, ומה שהביא מנדרים לא הביא אלא שמחשבה בלי דיבור אינו כלום, אבל מעשה בדבר שסתמא לשמה לא בעי שום סיוע, ואני אומר ק"ו הדברים, אם בקדשים אף שודאי מצוה שיעשה בפירוש לשמה וכמ"ש בזבחים שם לשם ששה דברים הזבח נזבח כו', אפ"ה אתנו ב"ד דלא לימא לשמו דלמא אתי למימר שלא לשמו, והיינו שלא יאמר ולא יחשוב אפילו בלבו, כדמפורש התם בתו' בזבחים דף ב' ע"ב ד"ה קיימו ב"ד, רק יעשה העבודה ולא יחשוב כלל, ואני אומר אם חשו התם שלא יאמר לשמו פן יאמר שלא לשמו, וכן שלא יחשוב לשמו פן יחשוב שלא לשמו, ואף שהוא חשש רחוק שיטעה בין לשמו לשלא לשמו, ק"ו בכוונת התפלה והמצות שיש בהם כמה עיקולי ופשוטי כו', פשיטא שיש לבטל שלא יכוין כלל כו', וכל מצוה שיש ברכה לפנייה אין צריך לומר שום דבר לפנייה רק הברכה כו', עד וכבר גיליתי דעתי שיותר טובה השתיקה, וישתקע הדבר, וגם במחשבה לא יחשוב רק פירוש המלות כו', עכ"ל.

סימן ב

והנה עצור במילין לא אוכל ואתפלא על חכם גדול וגאון מובהק כמוהו, אשר לכו כלב האריה ועינו כעין הבדולח, יאמר דבר זה, דהמצות קדשים נינהו קדשי גבוה וסתמא לשמן עומדין, ואינן צריכין שום דיבור ומחשבה קודם, כמו בקדשים שאתנו ב"ד שלא יחשוב אפילו בלבו כו' כי מעשה בדבר כזה שסתמא לשמה לא בעי שום סיוע, והרי כל הפוסקים ראשונים ואחרונים הבה"ג והרי"ף והרא"ש בפ"ג דר"ה והטור והש"ע בא"ח הלכות ק"ש סי' סמך סעי' ד' ובהל' ר"ה סי' תקפ"ט ס"ח כולם כאחד פסקו כר' זירא שמצות צריכות כוונה, והוא שצריך לכוין לצאת בעשיית אותה מצוה, כמ"ש בש"ע שם, והוא כמו לשם השם הנזכר בששה דברים שהיה הזבח נזבח, או כמו לשם ניהוח הנזכר שם, והרי שם אתנו ב"ד שלא יהיה בלבו אחד מכל הדברים האלו, ובמצות אם לא כיון לכו לזה לא יצא, ומזה נראה בעליל דלא מדמינין מצות לקדשים בזה, ולא אמרינן בהם סתמא לשמן עומדין.

ש ע ר שו"ת בענין לשם יחוד התפילה שפז

והחילוק ביניהם מבואר למשכיל על הדבר, כי בקדשים כבר היה בהם הכוונה והדיבור לשמן בעת הפרשתם, במה שאמר הרי זו עולה או חטאת וכדומה, ולשם זה הכיין עתה למקדש להקריב, ועל כן בעת ההקרבה גם כשמקריבין סתם אמרינין מן הסתם לשם זה הועלה על המזבח, כאשר הובא אל הקודש בשמו, וזה מדויק מאוד באומרם (זבחים שס) זבחים בסתם לשמן עומדין, כלומר לשמן הראשון שקרא להם בעליהם, ולא כן בעשיית המצות שאין שם עליהם מקודם, כמו בקורא קריאת שמע שנוכל לומר שהוא קורא בתורה, או בתוקע שנוכל לומר שהוא תוקע לשיר, או בנוטל אתרוג שנוכל לומר שנוטלו להריח בו, ועל כן לא מהני ביה סתמא בשום פנים, והוא דומה ממש לגירושין שאשה בסתמא לאו לגירושין עומדת כמו שאמרו שם, וצריך ליחד הגט במפורש לשמה, וסתמא פסול.

וראיה מפורשת לזה ממה שאמרו שם (דף מו) חטאת ששחטה לשם חולין כשרה משום חולין פסולה. ופרש"י לשם חולין. שיודע שהוא חטאת ושחט לשם חולין כשרה, כדאמרן שאין חולין מחללין קדשים, משום חולין. כסבור שהם חולין פסולה, דהיינו מתעסק בדברים אחרים ואינו עסוק בקדשים: ע"כ, הנה הראת לדעת בזה שאף שקדשים סתמא לשמן הן עומדין, מכל מקום אם לא היה יודע שהוא קדשים וסבור שהן חולין פסול הוא, והטעם הוא כמו שאמרנו, כי העיקר מה שקדשים סתמא לשמן עומדין הוא עבור ששמן עליהם מקודם ולשם זה הובא אל הקודש, ועל כן אם רק יודע שהן קדשים אף אם שחטן בסתם אמרינין שאינן צריכין עוד כונה, שהוא כוונת הזבח לכיין לשם עולה או חטאת, כי שםם עליהם מקודם בזה שהופרשו לעולה ולחטאת, אבל אם זה השוחטו והמקריבו אינו יודע כלל שהוא קדשים, וסובר שהוא חולין ושוחטין לשם זה, הנה לא היה בלבו שום נידנדוד כוונה מכוונת המצטרך דנוכל לומר לצרף לזה שםם אשר עליהם, כי לא לבו הלך בשום ענין מזה, והיה סובר שהם חולין, ונעשו בזה כשאר מצוות שצריכין כוונה מפני שנוכל לומר שאינו עוסק כלל במצוה והוא קורא בתורה או תוקע לשיר וכדומה, ואם לא כיון לבו לא יצא.

ומעתה כיון שזכינו לדין שמצותינו נדמו למצות גירושין ולא לקדשים, הנה נילף מגירושין לכל פרטיהם [וכמו שרצו תו"ל לילף קדשים מגירושין] וכמו שבגירושין בעינן אמירה מפורשת שיאמר הסופר בפירוש כשמתחיל לכתוב, שכותבו לשמה ולשם גירושין, כן בכל המצות צריך שיכוין מפורש לקיום מ"ע זו לקיים מצות בוראו, ולהוציא מפיו מפורש כוונה זו [וזה כעין לשמה אשר בגירושין, ואולם כוונת לשם גירושין ולשם כריתות הנזכר שם נבאר להלן דמיונו בכוונת המצות].

רבינו חננאל קיד:

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

מסורת הש"ס עם הוספות

אמר ר"ל זאת אומרת מצות צריכות כוונה... (א) וצריכות ג' עירובין... (ב) וצריכות ג' עירובין... (ג) וצריכות ג' עירובין...

זאת אומרת מצות צריכות כוונה. ריש לקיש סבר דמתני' סתמא קמני ומיירא אפי' יכול למנוח...

אמר ר"ל זאת אומרת מצות צריכות כוונה... (א) וצריכות ג' עירובין... (ב) וצריכות ג' עירובין... (ג) וצריכות ג' עירובין...

אמר ר"ל זאת אומרת מצות צריכות כוונה כיון דלא בעידן חיובא דמרוור הוא דאכיל ליה בבואא פה"א הוא דאכיל ליה

הנהרות הב"ה

(ב) ג' פסחים... (ג) ג' פסחים... (ד) ג' פסחים...

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אחד זכר... (א) וצריכות ג' עירובין... (ב) וצריכות ג' עירובין...

ליקוטי רש"י

מצות צריכות כוונה... (א) וצריכות ג' עירובין... (ב) וצריכות ג' עירובין...

הנהרות וציונים

(א) בכת"י ג' פסחים... (ב) בכת"י ג' פסחים... (ג) בכת"י ג' פסחים...

לא אכילת מרור ודילמא לא אכילת מרור ודילמא לאו דוקא כלומר ודאי לא אכילת מרור... (א) וצריכות ג' עירובין... (ב) וצריכות ג' עירובין...

אמר ר"ל זאת אומרת מצות צריכות כוונה... (א) וצריכות ג' עירובין... (ב) וצריכות ג' עירובין...

אמר ר"ל זאת אומרת מצות צריכות כוונה... (א) וצריכות ג' עירובין... (ב) וצריכות ג' עירובין...

מתקוף

אמר ר"ל זאת אומרת מצות צריכות כוונה... (א) וצריכות ג' עירובין... (ב) וצריכות ג' עירובין...

טורי

פרק שלישי כ"ט ע"א

אבן

תז

והבי נמי קשה לריש לקיש בפ"י דפסחים (דף קיד ע"ב) דדייק ממתניתין דהתם דמצות צריכות כוונה וכמו שכתבתי לעיל (דף כה ע"א ד"ה אלמא קסבר), והשתא תקשה לריש לקיש נמי הא.

וי"ל דריש לקיש מדייק לה שם מדברי רבי יוסי דאמר אע"ג דמטבל בחזרת מצוה להביא לפניו מצה וחזרת, ולא משום הכירא דתינוקות דא"כ מאי מצוה כדדייק התם, אלא ש"מ מצות צריכות כוונה, ור' זירא נמי ס"ל כהאי דיוקא, ואינהו דאמרי כרבי יוסי⁴⁰⁶.

מיהו קשה לי דהכא סבירא ליה לריש לקיש דמצות צריכות כוונה, הא בפ"ד דנזיר (דף כג ע"א) ובפ"ג דהוריות (דף י' ע"ב) אמר רבי יוחנן מאי דכתיב כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם, משל לשנים שצלאו את פסחיהם, אחד אכלו לשם מצוה ואחד אכלו לשם אכילה גסה, זה שאכלו לשם מצוה צדיקים ילכו בהם, וזה שאכלו

מתוך ד"ל ר"ז ס"ל כ"י יוסי

מ"ל א"ל יצא א"ל פסח בלש"ן אכילה גסה, והא מצינו

לשם אכילה גסה ופושעים יכשלו בהם, אמר ליה ריש לקיש האי רשע קרית ליה, נהי דלא עבד מצוה מן המובחר פסח מיהא עבד, אלא אמר ריש לקיש משל לבי זה אשתו ואחותו עמו בבית וכו' [ע"כ]. והשתא איך אמר ריש לקיש פסח מיהא עבד, הא מדאמר אחד אכלו לשם מצוה, מכלל דהשני שאכלו לשם אכילה גסה לא אכלו לשם מצוה שהוא דבר והפוכו, והא אע"ג דעביד פסח אפילו הכי מצות אכילת פסח שהוא חייב מן התורה לא קיים, וריש לקיש דסבירא ליה מצות צריכות כוונה א"כ הא ודאי פושע ורשע מקרי, [והא] אפילו אינו מקיים דברי חכמים מקרי הכי כדאמר בפ"ב דיבמות (דף כ' ע"א) וספ"ק דנדה (דף יב ע"א)⁴⁰⁷, כל שכן באינו מקיים מצוה של תורה^{408 409}.

ואפילו תימא דהאי אכלו לשם מצוה דנקיט לאו דוקא, דתידוק מיניה דהשני לא אכלו לשם מצוה, אלא אכלו לשם מצוה דקאמר היינו כדרך מצוותו מן המובחר דהיינו לתיאבון, ואידך אכלו באכילה גסה ומ"מ כיוון לשם מצוה, והאי לשם

מסלול כ"ל דחילתא אכל אכילה גסה ממס

תורת אריה

כרבי יהושע כח, דסובר מצות א"צ כוונה. [וכעיקר דבריו כתב גם בעל המאור, אלא שפסק למעשה כרבא, ולא כר' זירא ור' יוסי], וכן מבואר בראב"ד בכתוב שם פסחים דף יט, מדפי הרי"ף. ולפי"ז יוצא דר' זירא עצמו אכן מסכים לרבא בדעת ר' יהושע עצמו שסובר דכמו בלעבור לא בעי כוונה, הוא הדין לצאת לא בעי כוונה, אלא דלהלכה ר' זירא עצמו סובר כר' יוסי [דפליג על ר' יהושע] וסובר מצות צריכות כוונה וכן לעבור בעי כוונה. ועי' בסוף הספר מגאון יעקב פי' אחרת. 407. ועי' בפמ"ג (ארי"ה א"א סי' צ' אות ט) שכ', דהמתפלל אחורי בית הכנסת נקרא רשע מדרבנן ופסול לעדות מדרבנן ע"ש. וע"ע בשדי חמד מערכת הר' כלל מזו. [ומה שהביא שם בשם רבינו דרק בגוונא דקום ועשה עובר ע"ש, צ"ע היכן ראה דבר זה בדברי רבינו]. 408. עי' בסוף הספר מברוך טעם בענין גדר רשע. 409. צ"ע דאולי יצא משום שכן נהנה, וצ"ע. בערוך לנר יישוב קושית רבינו, דריש לקיש בפסחים איירי לענין אכילת מרור דלא שייך טעמא דנהנה שהרי מרור הוא, וכמו שכתב גם הפנ"י בשמעתין, בזה ס"ל לריש לקיש דצריך כוונה, אבל באוכל פסח שלא לשם מצוה שנהנה, בזה יוצא משום דנהנה אף על פי שלא כיוון ואוכל לשם אכילה גסה, ע"כ. וכן יישוב בשו"ת תורת חסד (ארי"ה סימן מט אות ג). בשו"ת בית הלוי (ח"ג סימן נ"א אות ג) יישוב, דהא דמצות צריכות כוונה הוא רק במצוה שהיא חובה על גוף האדם, אבל במצוה כגון אכילת קדשים דאינה חובה על שום אדם

שם, דנתינתו לשם (כבוד) [נדצ"ל עולה] הוי ככוונה גם לגבי כבוד. נא.ה. וכוונתו למש"כ שם לעיל מיניה דכל שכיוון להזאה עובר בל תוסיף אפילו לא כיוון לעבור, ע"ש]. תו יישוב לפי הרמב"ן במלחמות שכי' דבאמת רבי יהושע סובר דמצות צריכות כוונה, ורק כאן בקדשים מורה דא"צ כוונה דסתמא לשמה ע"ש, וכתב לדבריו מיושבת ג"כ קושית הטו"א דקדשים חלוק דא"צ כוונה כלל ע"כ משפ"א. וכתב לדבריו מיושבת ג"כ קושית הטו"א דקדשים חלוק דא"צ כוונה כלל ע"כ משפ"א. וכעין זה כתב בקרן אורה בריש זבחים (בסוף ההקדמה), ותמה על קושית רבינו דהא מאי דר' יהושע סובר דעובר גם בלי כוונה הוא רק בזריקת דמים בלבד דבזה לכו"ע לא בעי כוונה דסתמא לשמה, אבל בשאר מצוות דצריכות כוונה מורה ר' יהושע דלא עבר בל תוסיף בלא כוונה, וא"ש דעת ר' זירא. עכ"ד. אמנם יש ליישב דעת רבינו דעי' קו"ש (ח"ב סימן לג אות א') בשם הגר"ח דצ"ל דאפילו דבקדשים סתמא לשמה, זה לא יהי לחייבו על כל תוסיף, ודלא כרמב"ן ע"ש, וכן נראה דעת רבינו. ובאמת בראשונים בסוגיא לא חילקו כדעת הרמב"ן בין קדשים לשאר מצות, אלא נקטו דר' יהושע הוא כמ"ד מצות אין צריכות כוונה, וע"כ שכן מפרש רבינו ג"כ ודו"ק]. 406. הרי דר' זירא סמך על שיטת ר' יוסי שפליג על ר' יהושע. וכן מפורש ברא"ש (סימן י"א) דר' זירא קאי כשיטת ר' יוסי בפסחים, וכתב דהרי"ף פסק כר' יוסי דנימוקו עמו (גיטין סז,א), וכן פסק הבה"ג, ע"כ מהרא"ש. ולא פסקינן

דנקט גבי מצוה ואכילה גסה לאו דוקא⁴¹⁰. מ"מ תקשה למה נאדי ריש לקיש לגמרי מהאי משל דפסח ומוקי בדבר אחר, הוה ליה לאוקמי באכילת פסח גופיה דאיירי ביה, אחד אכלו לשם מצוה ואחד אכלו שלא לשם מצוה דהוה ליה רשע לריש לקיש.

ונראה לי מהא, דאפילו למ"ד מצות צריכות כוונה הני מילי בדבר שכל המין ראוי למצוותו כגון מצוה ושופר ולולב⁴¹¹, דאין חתיכת מצוה זו ושופר ולולב אלו מיוחדין למצותו, דאפשר למצוה זו לקיים ע"י דברים אחרים של מינן כמו באלו, ואין אלו סתמן עומדין למצוותן⁴¹², ודמי לסתמא (דגמרא) [דגט] דאמר רפ"ק דזבחים (ב' ע"א-ע"ב) גבי קדשים דקי"ל כל הזבחים שנשחטו שלא לשמן

מיישב (א) דמ"כ דוקא באפשר לצאת גם בחפץ אחר

כשירין ולא עלו לבעלים לשם חובה ואם שחטן סתמא עלו דסתמן לשמן קיימא, אבל גט הנכתב שלא לשם אשה פסול ואפילו סתמא נמי פסול, משום דסתם אשה לאו לגירושין קיימא, ופי' התוספות (ד"ה סתם אשה) ואפילו זינתה, מ"מ לאו להתגרש בגט זה עומדת דהא אפשר להתגרש בגט אחר כמו בזה.

אבל בדבר פרטי המיוחד ועומד למצוותו ואי אפשר לקיימו אלא בגופו, ואפילו במינו אי אפשר אלא בו בעצמו כגון אכילת קדשים ופסח דמצות אכילתן מיוחד בגופן וא"א לקיים מצוותן אלא בגופן, דמי לשחיטת קדשים דסתמן לשמן עומדין הואיל ומצותן מיוחד בגופן^{413 414 415}.

אבל בדבר פרטי המיוחד למצותו אי"צ כוונה

❖ תורת אריה ❖

זה למש"כ הגרי"ו בספרו (מע"ק פ"ד ה"א) דגדר סתמא לשמה הוא, שעומד ללשמה, ונעשית מעצמן לשמן ע"ש בדבריו. וכן נראה הגדר כאן, דדבר המיוחד בגופו י"ש כאן סתמא למצוה ונעשין מעצמן למצוה⁴¹⁶. הגרי"ד סאלאווייציק זצ"ל (שיעורי זבחים מהגרי"ד הוצאת תשע"א ח"א עמוד כ"ד) הקשה על דברי רבינו, דמה ענין סתמא לשמה לדין מצות צריכות כוונה, ואיך יועיל סתמא לפוטרו מכוונה, הא למ"ד מצות צריכות כוונה היינו דיש דין 'בגברא' דצריך לכוון לצאת המצוה, [א.ה. ע"י ברכת שמואל גיטין סימן י' שכ"ג], ומה בכך דהחפצא עומד סתמא לשם מצוה, מ"מ יש עיכוב בהגברא שצריך לכוון לצאת להך מ"ד, ואין לדמות לשמה וכוונה, ונשאר בקושיא ע"כ. וע"ע בקובץ שיעורים (פסחים אות קע"א) דמצות צריכות כוונה הדין הוא רק על 'האדם' שיכוון לשם מצוה, ובוה נראה דלא מהני לומר סתמא לשם מצוה קיימי, דמ"מ האדם לא כיוון למצוה עכ"ל. ועצ"ג בדעת רבינו שמדמה לשמה לכוונה. ונראה ליישב, דהגרי"ד זצ"ל נקט בדין מצות צריכות כוונה, דאין הכוונה חלק ממעשה המצוה, "אלא הוא דין נוסף בקיום המצוה של הגברא", [ע"י ברכת שמואל הנ"ל שנקט כן], ולכן לא סגי אם המעשה מצד עצמו הוא מעשה מצוה יצא, דהא מ"מ עדיין חסר כוונה של הגברא כדי שיעלה לו "לקיום המצוה" - אבל לרבינו י"ל יסוד דין כוונה במצוה היא דין "בעצם מעשה המצוה", [לא בקיום המצוה] דבלי כוונה אין כאן מעשה מצוה כלל, והכוונה מועיל לעצם מעשה מצוה, [וכן מטין בשם הגרי"ד זצ"ל, ע"י לעיל הערה 358], ולכן רבינו מחדש בדבר המיוחד בגופו כגון אכילת קדשים ממילא יש כאן מעשה מצוה גם בלי כוונתו ולא צריך כוונה מיוחדת לזה. [וע"ע עוד לעיל בהערה שם שרבינו סובר דכוונה הוא דין במעשה המצוה]. [ויש להסתפק לסברת רבינו בדבר פרטי המיוחד ועומד למצותו, אם חישב שאינו רוצה לצאת האם יצא או לא, וע"ע. וברבר אברהם (שהבאנו לקמן בהערה 419) כ' דכוונה להיפך לא יועיל

שהוא יאכלנה, רק המצוה שיהא 'הקרנן נאכל', בהא לא בעי כוונה. והנה גבי קרבן פסח אע"פ דהוא חיוב על גוף האדם לאכול ממנה לכל הפחות כזית מ"מ מידי מצות שאר קדשים לא נפקי, ונמצא דיש ב' מצות באכילת קרבן פסח, וכשאוכלה שלא בכוונה נהי דלא יצא בו מצות אכילת קרבן פסח כיון דהיא חיוב על הגוף, מ"מ עדיין הוא מקיים המצוה של אכילת קדשים, וקאמר ריש לקיש דלא שייך לומר על אכילה כזו ופושעים יכשלו במ כיון דעכ"פ עשה באכילה זו מצוה ורק שחסר עוד מצוה השניה, וא"כ הא לא נכשל באכילתו רק במה שלא אכל ע"ש. וע"י בסוף הספר עוד ישובים המאחרונים. 410. וכבר נחלקו הראשונים בפי' הגמ' שם, דרש"י שם כ' לשם אכילה גסה, שלא לשם מצוה, אלא נתכווין "לאכלו לשם קינוח סעודה", והוא כצד הראשון של רבינו. ותוס' בב"ק (נ"ד ק"א ד"ה אכילה) כתבו ב' פירושים בזה, וז"ל, ועוד דהתם לא מירי באוכלו אכילה גסה ממש אלא כלומר שאין אוכלו לשם פסח אלא כדי להיות שבע תדע דלא קאמר אכילה גסה אלא לשם אכילה גסה. ועי"ל דשתי אכילות גסות הן ע"כ. ברש"י ומהרצ"ח (בהוריות) ג"כ כתבו דיש לתרץ קו' רבינו דלשם אכילה גסה, פירושו דאמנם כיוון לשם מצוה אלא שלא אכל באופן של תיאבון [ופירושו באופנים שונים]. וכ' הרש"ש שיש לכוון דבריו בתי' רבינו. 411. ולכאורה ה"ה ציצית ותפילין אע"פ שיש בהם דינים ותפילין יש בהם קדושה, מ"מ יכול הגברא לצאת גם בחפץ אחר. 412. לכן בעי כוונה ממש. 413. נמצא במצוה המיוחדת למצותו א"צ לכוון כלל דבסתמא ג"כ יוצא המצוה. ובוה מיישב הסתירה בשיטת ריש לקיש אי בעי כוונה - דבאכילת פסח לא בעי כוונה דסתמא ככוונה. 414. מש"כ רבינו דיש במצוה סתמא לשמה, ע"כ אין הכוונה לדין סתמא לשמה, אלא הוא דמיון דכמו בקדשים מהני סתמא לשמה וכאילו נעשית מעצמו גם בלי כוונתו, כן הדין בכוונה, דאם הוא מיוחד בגופו סתמא הוה מצוה גם בלי כוונתו. [ונראה לדמות ענין

טורי

פרק שלישי כ"ט ע"א

אבן

תט

וגם במילה למ"ד דבעי מילה לשמה (ע"ז כ"ז ע"א) אפילו הכי בעכו"ם כשירה משום דעביד סתמא וסתמא לשמה קאי כמש"כ התוספות רפ"ק דזבחים (דף ב' ע"ב ד"ה סתם). וצ"ל דהיינו טעמא משום דמצות אדם זה מיוחדת לגופו ממילא סתמא לשמה קאי^{416 417}.

אע"ג דאפשר בהטפת דם ברית, אין זה עיקר מצות מילה אלא במקום דלא אפשר, כגון גר שנתגייר (בא"י בזה"ב) כשהוא מהול או קטן הנולד מהול, אבל עיקר מצות מילה אודא לה⁴¹⁸. וכן קדשים אי עשאן שלא כמצותן בטל מצות קרבן זה, משום הכי סתמא לשמו קאי.

אי נמי משום דכל הני אי עשאן שלא לשמן בטל מצותן לגמרי כגון מילה אם נעשה שלא כהכשרה שוב אי אפשר בחזרה לעשות כמצותן.

משא"כ בשאר מצות כמצה שופר ולולב עשאן שלא כמצותן יש להם תקנה לחזור ולעשות כמצותן, אין סתמן עומדות לשמן^{419 420 422}.

עוד מיישב [ב] דרך באופן שא"א לעשות שוב המצוה, אז סתמא לשמה

תורת אריה

שלא לצאת ע"ש. אבל בסברת רבינו לחדוד אין מוכח. ועיין בסוף הספר 415. בבית הלוי (ח"ג סימן נ"א אות ג') חילק בין אכילת קדשים לאכילת פסח, דבקדשים דין אכילתו הוא דין בקרבן שיהא נאכל ולכן לא בעי כוונה כלל, ורק בפסח בעי כוונה דזה חיוב על הגברא, וריש לקיש אמר דלא נקרא פושע דבכל פסח יש בו גם אכילת קדשים, וחלק זה קיים גם בלי כוונה ע"ש. אבל לרבינו בעי כוונה בין בקדשים ובין בפסח שבו, אלא דהוה הסתמא ככוונה משום שהוא מיוחד בגוף זה. בח"י חת"ס (כאן עמוד פו ד"ה וכוה יובן) כ' לחלק בין אכילת קדשים לאכילת פסח מטעם אחר, דבקדשים אכילתו לא בעי כוונה כלל כמבואר ברמב"ן כאן, דסתמא לשמה בקדשים, אבל פסח בעי לשמה ע"ש. וכן יישב בשו"ת חמדת שלמה אר"ח סי' כד אות ו' [ועי' שם באות ז' עוד יישוב] ע"ש. אבל לרבינו גם מצות פסח קיים כיון שהוא מיוחד בגופו יוצא בסתמא גם בלי כוונה, דלא כבית הלוי. וע"ע בסוף הספר. 416. רבינו מדמה גוי שמל לכוונת מצוה. והנה בגוי שמל דיש סתמא לשמה, ע"כ אין זה כאילו הוא מכוון לשמה, דהרי אין לגוי כוונה לשמה, אלא דכן הוא ממילא דסתמא לשמה, וא"כ גם לענין דמיון רבינו לכוונה, ע"כ אין הפי' דדבר העומד לכך הוא כאילו מכוון, "אלא המעשה מצד עצמו ממילא הוה ככוונה משום שעומד לכך". ועי' לעיל הערה 414. 417. דלא כח"י חתם סופר (חולין לא, ד"ה נאנסה) שכ' דהמל שלא לשם מצוה, התינוק נימול אבל המל לא קיים מ"ע, דמצות צריכות כוונה ע"כ. ועי' דלא ס"ל לחידושו של רבינו דבכה"ג יתקיים המצוה בסתמא. ומצאנו עוד דרך בענין זה, רע"א (בחי' ע"ז דף כז, ד"ה א"ל ר"י) והחתם סופר (שו"ת ח"ב יו"ד סי' ש) כ' דמצד מצוות צריכות כוונה תלוי באב או בנימול, והוא צריך לכווין למצוה, אבל המוהל אינו צריך לכווין למצוה אלא לשמה, ולכן כשר גם גוי ע"ש. 418. עי' בסוף הספר בענין הטפת דם ברית בגר וקטן וכו'. 419. עיין בדבר אברהם (ח"א סימן ט"ז אות כט, בתשובה להג"א ווסרמן וצ"ל) שכתב, דיש שני מיני מצות, מעשה שאפשר לעשותו או מצוה או רשות כגון אכילת מצה או תקיעת שופר, דאין המעשה מצוה תמיד, דהתורה צותה לאכול רק כזית אחד ולתקוע פעם אחת, ולכן בידו לאכול או רשות או מצוה, משו"ה המצוה צריכה כוונה דבזה מברר דזו של עכשיו היא

מצוה ולא של רשות - אבל מצוה שהיא קבועה לעולם ר"ל שמעשה זה הוה תמיד מצוה ואינה רשות בשום אופן בעולם [או לכל הפחות בזמן זה] כגון ת"ת ציצית ותפילין ודומיהן בהא כו"ע מודו דאינן צריכות כוונה ואפילו נתכוין בפירוש שלא לצאת לא איכפת לן, שוב ציין שמצא כעין דבריו בטורי אבן, והנאני מאוד ע"ש. [א.ה. הנה באמת רבינו הזכיר רק מילה ואכילת קדשים, ולא הזכיר ציצית ותפילין, אבל כן מסתברא לפירוש השני של רבינו כאן דאם לא קיים המצוה אודא המצוה, דזה שייך במצוות תפילין וכו' שמפסיד המצוה של אותו רגע, וכן הבין הדבר אברהם. אבל לפי' ראשון גם בציצית ותפילין לא יצא, דאין חפצים אלו מיוחדים דוקא למצוה זו]. וע"ע בסוף הספר. 420. ונפק"מ בין שני תירוצי רבינו, דלפי' ב' [הדבר אברהם לעיל] ה"ה במצות תפילין, ציצית, מעקה, מזוזה ומצות ישיבת סוכה יהיה בהם דין סתמא לשמה דיש בהם מצוה חדשה בכל רגע ורגע, אבל לפי' ראשון של רבינו אין באלו סתמא לשמה, דאינן מיוחדים בגופן. ועי' בסוף הספר עוד נפק"מ, והערת הגר"ד זצ"ל מציצית. 421. בשו"ע יו"ד (סי' רס"ד סי' א') כתב, הכל כשרים למול אפי' עבד ואשה וקטן ע"כ, ומשמע אפילו לכתחילה. ובמנ"ח (מצוה ב' אות י"ח) תמה ע"ז דנהי דהמילה כשרה משום דלא בעינן לשמה או סתמא לשמה, מ"מ לא גרע משאר מצוות דצריכות כוונה לקיום המצוה ואמאי מלים חש"ו לכתחילה אם אין גדול עומד ע"ג. ויישב ע"פ דברי רבינו כאן בחי' ב' דבמילה המצוה מיוחדת דלאח"כ אינו יוכל לקיימו עוד, בכה"ג סתמן לשמן קאי ואינה צריכה כוונה, אף למ"ד מצות צריכות כוונה, ולכן שפיר יכולין חרש שוטה וקטן למול דמילה אין צריכה כוונה ע"ש. [ויש לעיין למה לא יישב ע"פ תירוצ' א' של רבינו דמילה מיוחדת בגופו. וצ"ע]. 422. הנה רבינו כתב שני גדרים "בסתמא ככוונה", א- בחי' א' כתב, דבר העומד למצותו ומיוחד בגופו אין צריך כוונה. ב- בחי' ב' כתב, דמצוה שאם לא יקיימו יתבטל המצוה, או בסתמא גם בלי כוונה, אבל שאר מצות בעי כוונה ע"כ. הנה השו"ע (סי' ס"ד) פסק דמצות צריכות כוונה, וע"ש במ"ב (סק"ח) שכתב, דמצות צריכות כוונה היינו דבעי כוונה להדיא לצאת, ואם לא כיוון להדיא לא יצא וצריך לחזור ולעשותה ע"ש. וזה דלא כמורגל בפי העם דכל שקצת מוכח ממעשיו מספיק

שצב שער שו"ת בענין לשם יחוד התפילה

לבוראינו יתברך שמו, בהדרש גדרוש טעמי האמת אשר בהתורה והמצות והתפלה, שהוא תוכן ופנימיותם, כאשר נתבאר בדברי התנא האלהי הרשב"י הנזכר בזה"ק ובהתיקונים, ובדברי מרן הרב האר"י זלה"ה בחיבוריו.

ואם אמנם שזה ברור וצלול שגם הכוונות שעל פי פשוטן תורת אמת הם, ואלו ואלו דברי אלהים חיים, וכולם מאל אחד ניתנו, והיודע בטיב כוונה זו וזו נפשן יודעת מאוד כי מותאמים ומתאחדים המה, מכל מקום אינו דומה העומד בהיכל המלך, עם העומד בחצר המלך, אף שהכל של המלך.

ועל כן ודאי ראוי וראוי לחקור אחר האמת, ולכוין בכוונת התורה והמצות והתפלה באמת בלבב שלם, ובאהבה ויראה ואימה גדולה, ככל אשר יוכל להשיג ולידע מאור פנימיותיהן, על פי דברי התנא האלהי הרשב"י זלה"ה וחיבורי מרן הרב האר"י זלה"ה, יוסף אומץ טהר ידיים, ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים, ויהיו נא ברוחו פי שנים, ליחד הכוונה שעל פי הפשט עם כוונות הסוד והיו לאחדים.

והעיקר בלבו, לכוין את לבו לאל המיוחד בשני הכוונים, והיו למאורות ברקיע השמים, ליחד יחודים נשגבים ורמים, והכל בכדי שיהיה לרצון ולנחת רוח לבורא עולמים, כי בכל הטוב עליו אנחנו נסמכים ונשענים, והוא יקבל את כל עשיותינו לרצון לפניו כאלו כווננו בכל הכוונות הצריכות אשר למעלה מכונים, ואז ואכל וחי לעולמים.

סימן ו

ומה שכתב הרב ז"ל בנוב"י שם בזה"ל, ואני אומר ק"ו הדברים אם בקדשים אף שודאי מצוה שיעשה בפירוש לשמה, וכמ"ש שם בזבחים לשם ששה דברים הזבח נזבח, אפ"ה אתנו ב"ד דלא לימא לשמו דלמא אתי למימר שלא לשמו, והיינו שלא יאמר ולא יחשוב אפילו בלבו, כדמפורש התם בתו' ד"ה קיימו ב"ד כו', אף שהוא חשש רחוק שנטעה בין לשמו כו', ק"ו בכוונת התפלה והמצות שיש בהם כמה עיקולי ופשוטי, וכמה חשש קיצוץ בנטיעות כו', פשיטא שיש לבטל שלא לכוין כלל כו' עכ"ל.

הנה אני תמה פה קדוש יאמר דבר זה, ואם אמנם שענינו כיונים על אפיקי הש"ס, והכל גלוי לפני עיני כבודו, הנה נעלם ממנו דברי התו' במקומן (שם ד"ה אתנו) שהקשו שם משמעתא קמייתא דגיטין, דמפרש דלכך לא תיקנו לומר

ש ע ר שו"ת בענין לשם יחוד התפילה שצג

בפני נכתב לשמה למ"ד משום דאין בקיאיין לשמה, משום דאי מפשה לה לדבורא אתי למנוייה, ולא הוו מצי למימר דלמא אתי למימר שלא לשמה, משום דמי הוא שוטה כל כך שנותן גט לאשה זו שנכתב לשמה והוא אומר שלשם אחרת נכתב, אבל אדם השוחט קרבן פעמים שמועה וסבור שהוא קרבן אחר, וכן המקבל ומוליך כו' ע"כ.

והראת לדעת בזה לענינינו דלא היישנין כלל לדעת שופים בזה, כי מי פתי יסור הנה להפך מחשבותיו להמיר טוב ברע או רע בטוב, אין זה בהולכים לפני ה' למור מדרך החיים אל מוקשי מות הלילה והלילה, ואין לחוש בכגון זה כי אם כשיש למצוה זו דוגמתה ממש במצוה אחרת, ויוכל לסבור בדעתו שהוא עושה מצוה זו ובאמת הוא מצוה אחרת דוגמתה, ואין זה אלא בקדשים, שהעזרה מליאה מקרבנות צאן ובקר לרוב משונים כל א' וא' בשמן, לעולה ולחטאת ולאשם ולשלמים כו' לרוב כמו בכור ומעשר וכדומה, ולכל אחד ואחד בעלים מיוחדים, ושם בקל יוכל המועה למעות כזוכחו את הזבח לשם זה והוא זבח אחר, כי עינו הטעתו בהיות לפניו מינים מרובים, ואיזה עין תשורנו על זה או על זה, ובפרט בשם הבעלים שבנקל רב יוכל למעות לסבור שזה הוא השיך לבעלים אחרים, כי אין בעל השור עומד על שורו בכל העבודות הנעשים בהקרבתו ומשום זה אתנו ב"ד דלא לימא כלל, כי יפה השתיקה בזה, וסמכו עצמם לאשר שכבר שמש עליהם קודם וסתמן לשמן עומדים, והזוכה יזכה על דעת ב"ד שלמעלה ועל דעת ב"ד שלמטה שאתנו בזה, ולא יאמר שום דיבור לפניו.

ומ"ש הרב שמבואר בתוספות שם שמתנאי ב"ד היה שלא יחשוב אפילו בלבו, הנה כבר כתבנו למעלה אחר מחילת כבודו הרמה והנשאה שמשבא לכלל כעס בא לכלל טעות, והמעין בתוספות שם יראה בעיניו ולכבו יבין שלא כתבו שם התוספות כי אם שסתמא כשר אפילו אם לא חשב, אבל לא לומר שאסור לו לחשוב, ולשון התנאי לא משמע כן ממה שאמרו שם אתנו ב"ד דלא לימא לשמו כו', דלא לימא דייקא אבל לא דלא יחשוב, ובהא ניחא מה שאמר רבי יוסי בלשוננו לשון דיעבד אף מי שלא היה בלבו לשם אחת מכל אלו כשר שהוא תנאי ב"ד, והנה התנאי ב"ד היה בלכתחלה ולא בדיעבד, ואכן כי התנאי ב"ד דלא לימא כו' והוא אמר שאף אם לא חישב כשר, אבל אם רצה הכהן לחשוב מה טוב ויפה הוא.

ואם תקשה לך מפני מה התנו ב"ד על הדיבור ולא על המחשבה, זה אינה קושיא, ולא מבעיא לדעת הרא"ש והר"ר ברוך שם בריש הלכות ס"ת

ערוגת

חלק אורח חיים סי' ט"ו מ"ז

הבשם

ט"ז

חזינו לאו בית עין הוי מייני מלאים לבנות עיב אין לוח מדציק בזה ומה שטוען שלא ידע מליקור זה, הוא דבר האוכחש מהחוק, הלא דבר זה כבר נדע ומפורסם לרבים, ואפי' תיסקות של בית רבים יודעים אותה, ששמימות ודריקות ודברים הטוענים לענין היהדות כח של העמלאלאנגן וטעמא- עקוואל חלקר מכל הרבים דמדריטתי ונתקבל מכל האר- טאלדאקטען דמדריטותינו לחוק ולא יעצור ומה שטוען שבעת לווט לעשות תשובה הנה הדאי אין לך דבר שיעמוד בפני התשובה אבל אין זה אלא לענין מה שטוען בני לבין המוקים אבל להיות שין וזון לירד לפני התורה כמנואר צמחים שייק עס דהויל דוויי דהכיים ששימשו צמיח וכן מציאר צמיח קי' ריב דעכיש אין פירקו מאה עיב חליה לקבל עתה יעורין קחבל עתהכס לעמוד שין ככיל, כיח צמוד והוא קאי, ואי יחזר עתהכס ליוטנה, ותפארתהכס כנראשונה, פרוח הפרחו כשונטה, עד קיצו כדה וי מנה, לעיר הדרך פריה כמנה, כהסיר ופסק הדושיע, ותושיק בליכיש עיע:

סימן טז

בענין מצות ק"ש ואם צריכה בונה.

(א) כתב הרמב"ם צפי' מהי קיש וכו' שצויי קי' קי' הקורא חת שומע ולא כיון לבו בפסוק ראשון שהוא שומע ישראל לא ילא ייח והסאר חס לא כיון לבו אפי' הי' קורא בתורה או מגיה הפרשיות אלו צנוכה קיש ילא, והוא שכיון לבו בפסוק ראשון עכיל, והוא תנוה מאלד כמו שהקשה הכינה דהא גטיס ריפ הי' קורא הנן הי' קורא בתורה והגיע זמן המוקרא חס כיון לבו ילא ואמרי' עלה שיעו מליכ ומשבו מלי' כיון לבו לקרות לקרות הא קח קרי, בקורא להגיה והנה צמיח הי' דצרי' השיים דמוקי לה בקורא להגיה הי' לפי הסיד אבל למאי דקיימיל כרימו דפסוק ראשון לריך כוונה הלכ ולא יורה, אבל פסוק ראשון צמי' כוונה גמורה וכיון דליכ כוונה גמורה בפסוק ראשון שאר פרשיות אפי' קורא להגיה ליל צה, והשתא מלי' דחנן חס כיון לבו ילא היינו בפסוק אי אפי' קורא שאר פרשיות להגיה ילא, ואם לא כיון בפסוק אי אפי' קורא כל הפרשיות שלא להגיה לא ילא, כיה תמליה דצרי' הכינה, ורליתי' בנחהשיק קי' הכיל עס עכאז צעמוח דהכינה דקיל כהרשעיל, דפסוק אי לבו הוי דאורייתא ונכאלן וליך הוי דרצון וקיל כמשכיס המגיה קיי' גי צעס דצמי' דנוליה דרצון חיל' כוונה, אבל באונה ליע דמלכד שמדצרי' הרמב"ם פילא ותי' קיש לא משומע כן, וגם ולשון הכינה צמקומו מנואר דלאו משיס דחית לחלק צין מנה דאורייתא לעולה דרצון כהז כן, דהא כהז חיל' דהיא הטהנת דלמלי' דהוי קיד כיון שאין עס כוונה אפי' בפסוק ראשון צעין מיהת כוונה לקרות אבל לדידן דליכא כוונה גמורה בפסוק ראשון שאר הפרשיות אפי' קורא להגיה ליל צה עישה, ואיכ' בודאי לייב להיך החילוק בזה:

הדגלענ"ד בס"ד ליישב טענת הרמב"ם בזה, לפי מש"כ בצווי' חזו"ד סי' ל"ב עישה שהארין צענין אמירת לשם יחוד, והארין לקמור דעח השולל דהוי קיד לחתי' רלי' מריש צמי' דבגט לריך פילאנר צפי' לשם בירושין, וקאוור צווי' דלדבא משס רלי' לקמור דהא ממלק עס צין בירושין לאשה משוס דקתס אשה לאו לבירושין קיימא אבל קתס קדשים לשון קיימא, ואיכ' מליה שלבו קדשים ריכהו קדשי' נבנה וקתמא לשון עומדים עיש, ורליתי' צקי' שברי' תפילה להגיהק בעל צמויח שהרבה להסיב על הצווי' בזה וכהז דלישתמייעתי' משטיית קוביות הש"ס

והלכה מפורשת בפוסקים דריפ קיל מליה לייב ומה מנואר דליכא לרמזי קדשים למליה בזה ולא אמרי' צמלות קתמא לשון קיימא, והחילוק בזה כי בקדשים כבר הי' צמס סריציה והכוונה לשון צענת הקדש כמנואר הרי זה עולה או תעלה ולשם זה הציאן עתה רביח אמרי' שפיר דמן הקתס לשם זה הועלה על המצח משאיכ' צעמיית המולה שאין שומן עכ"ה, ומקודם ציכ לא עזאי' צהו קתס צעוס פנים והיא דומה ממש לבירושין עישה שהארין, ואי אמר חליה לרצו בעל צמי' שיעשה דצרי' פשוט כיה, דלייכ' דצרי' הארין היכל כמנואר מאלד ודצרי' צבורים, ומיני גס דצרי' הכוונה כרלי' מוליקסי' דהא הצי' לא נחית מהס' אי לריך כוונה צמלה ללאת ייח, דודאי הלכה רוחית היא צמי' קי' קי' היכל דמליה לייב אלא מהס' צה לריך לענין חס יש לו לכיון גס כוונה בתורות וכן לענין אמירה לשיקטיו על זה שפיר קאוור הצווי' כיון שכבר נחזין לשם מליה כפשוטה דקתמא לייב לקיים מליה זו שבו הוי מליה זו בקדשים, וממילא אמרי'ן שפיר לענין כוונה לשיקטיו דקתמא לשון קיימא, הנה מנואר מאלד לענין צמשי' טו"י עס:

והשתא דלחיק להכי יל' הידי' בכל מליה שיש צה כוונה ציין כיון צקיש היכא דמכיון צפסקו שומב ישראל, שוב אפי' לא נחכיון כוונה מליה שפיר ילא ייח, דכיון דליכא כוונה ענין הי' עיי' כוונתו כמי קדשים ושוב שייך לומר צי' קתמא לשון קיימא לענין כוונה המליה, ותי' דלכתי' יל' ונאן לינא לן דקתמא לשם מליה קיש קיימא, דלינא לשם כוונה קורא צהורה מייח היכא דנחכיון בפסוק ראשון מיהת קבלה צמי' כמו שמוצא צמי' וצרי' וצמי' וכיוכא זו אפי' בקריאת התורה אלא בקיש שוב אמרי' באונה לענין הכוונה ללאת קתמא לשון קיימא, והשתא טעינה הרמב"ם ומתיישבת כוונ' חומר עפיי' דצרי' הכינה דודאי דלא הי' קיד דטיס ללוקוי' מחתי' דאם כיון לבו מיי' בפסוק ראשון, אי משוס דלא הוי קיד לחלק צמק, או דהוי דחיקא לי' ללוקוי' מחתי' בפסוק ראשון גרידא, כמש"כ בחידושי' רשבי' עיי'י, איכ' שפיר אמרי'ן דלינו ייח בקורא להגיה, אבל למאי דקיימיל' בפסוק ראשון לריך לקבל עילוי עי'ש ובלתי' לא ילא איכ' היא הטהנת דבשאר פרשיות ילא אפי' קורא להגיה, דכיון דצרי' כיון בפסוק ראשון כוונה הענין שוב יל' בשאר פרשיות דקתמא לשון קיימא דחיק, (וכיל' להוסיף עוד דהרמב"ם דייק זה ומקדוקן לשון העשנה דקתי' חס כיון לבו ילא ואם לאו לא ילא, ולכאורה רישא דמחתי' משנה שא"ל היא דלא הי' למחתי' אלא חס לא כיון לא ילא, ולהכיל' ניחא צמיד דמחתי' מיי' שלא כיון לבו ללאת אלא כייחא הענין, ותיק' חס כיון לבו בפסוק ראשון שוב יל' לענין הכוונה ללאת דקתמא לשון קיימא ואש' צמיה) ובמש"כ יל' טעם כיון צמיה שנתקשו הקדושים מיי' לא חיקו צקיש צרכה המליה כמו בשאר מליה, היכ' הי' לריך חקציו לקרות קיש, ולהכיל' יל' דעיקר מה שתיקו לריך הוא להורות על שכוונתו לקיים מליה השס, וכי' צמליה דלא שייך לומר קתמא לשון, משאיכ' צקיש כיון דבלתי' לריך כוונה ענין איכ' אלא לריך דהא יל' קתמא לשם מליה קאי, ודויק:

(ב) ועיין עס עוד משיכ' הטו"י דכל מליה שמוצרי' לפני' אין לריך חו כוונה אחרת דצרכה עזמיה מוכחת עילי' וללי' מש"כ פי' עני' שפחים דף קיד' אהא דתנן הציאו לבניו מנעל צמרת וכי' ושוב הציאו לבניו מליה וזמרה, וקאוור ריל' זאת אונות מליה לייכות כוונה דאי קיד אליכ' ליל חרי' טי'צולי' הא טבל לה חדא זימנא אי' דמליה לריכות כוונה וכיון דלאו צעידן חיובא דמחור קאכיל' לי' צצפיהא קאכיל' לי' דלמא לא לחיובן לשה מרי' הלכך

ס'ימ'ן ק'ז

ב'ענ'ין ל'שם י'חוד, ו'מ'ה ר'מ'זו ח'ז"ל ב'אמ'רם ש'כ'ינ'ה

ב'ע"ה פ'ראג ע'ש"ק טו"ב א"ש [אדר שני] ת'ק"מ ל'פ"ק.

ת'שוב'ה

ש'לום ל'כבוד ה'אלוף ה'תורני מוה' י'חזל מו"צ ב'ק"ק ש"ה.

מ'ה ש'שאל ש'אומ'רים קודם ה'תפ'לה וע'שיית שום מ'צוה ל'שם י'חוד וכו', ו'כן מ'ה ש'מצו'אר ב'ספ'רי מוסר ש'יש ל'קו'ן על ג'לות ה'שכ'ינ'ה, ל'פרש לו מ'ה ה'וא ה'שכ'ינ'ה ו'איך ש'יך ג'לות. ו'הא'ריך צוה מ'עלתו ב'מכתבו, ו'צוה ה'וס'יף מ'עלתו פ'שע ל'חקור ב'נסתרות, ו'י'אל מ'גדר ד'ברי ח'כמינו ז"ל [ח'גיגה י"ג ע"א], ב'מופ'לא מ'מך אל ת'דרוש. ו'אמנם ל'גלות צוה א'י א'פשר, ו'אע"פ כ'ן א'פשר לו ד'צרים המ'תיישבים.

ו'מתח'לה א'ני אומר, מ'הו ש'שאל ל'פירוש על נוסח ל'שם י'חוד, מ'ה לנו ל'גלות פ'ירוש על ד'צרים שלא מ'צינו ד'צרי שני ה'תלמודים צ'בלי ו'ירושלמי ולא ב'ספ'רי ו'ספ'רא ו'מוספ'ח ולא ד'צרי הפוסקים, ו'מי ה'תיר ל'הם ד'צרים כ'אלו, ו'הימים ה'ראשונים צ'ורות ה'ראשונים שלא י'דעו מ'נוסח זה היו טו'בים מ'אלה¹⁸, ו'כבר כ'תבתי מוה' ב'ספ'רי נודע ב'יהוד'ה [מ'הדו"ק] ח'לק יו"ד ס'ימ'ן צ"ג י'עו"ן שס.

ו'אמנם מ'ה ש'שאל על מ'ה ר'מ'זו ב'אמ'רם ש'כ'ינ'ה ו'מ'ה ג'לות ה'שכ'ינ'ה ש'הם ד'צרים ה'נוכ'רים ד'צרי ח'ז"ל ב'תלמוד, א'מינ'א ל'יה מ'ילת'א א'שר ר'איתי ב'ד'צרי הרב ה'מורה¹⁹ ב'ח'לק א' פרק כ"ה וו"ל, ש'כן, י'דוע כ'י ע'ינן ז'את ה'מלה ה'יא ה'תמדת העומד ב'מקום א'חד, ו'הוא ש'כן ב'אלווי מ'מרא [צ'ראשית י"ד, י"ג] וכו', ו'ע'ינן ה'שכ'ינ'ה ב'מקום ה'וא ה'תמדת העומד ב'מקום א'חד וכו'. ו'לפי ז'את ה'הש'אלה

ה'ושאל ל'צור'א י'תעלה, כ'לומר ל'התמדת ש'כ'ינ'תו או ה'שג'חתו צ'איזה מ'קום ש'התמידה צו ה'שכ'ינ'ה, או ל'כל ד'בר ש'התמידה צו ה'שג'חה, ו'נאמר ו'יש'כן כ'בוד ה' [שמות כ"ד, ט"ו] וכו'. ו'כל מ'ה ש'צ'א מ'זאת ה'פעולה מ'יוחס ל'צור'א י'תצ'ר, ה'וא ב'ענ'ין ה'תמדת ש'כ'ינ'תו כ'לומר א'ורו ה'נצ'ר'א ב'מקום, או ה'תמדת ה'השג'חה צ'דבר א'חד, כ'ל מ'קום כ'פי ע'ינו, ע"כ ד'צרי ר'צינו ה'גדול, ו'מכ'אן ו'אי'לך ד'צרי תלמיד קטן כ'מוני. ו'אני לוקח מ'תוך ד'צרי ר'צינו ה'גדול ש'נתן צ' פ'ירושים ל'שכ'ינ'ה, א'ור נצ'ר'א או ה'השג'חה. ו'אני אומר ש'ניהם הם ד'בר א'חד, ו'השג'חת ה'צור'א י'תצ'רך א'ינה ד'בר ש'אין צ'ה מ'מש, א'בל ה'השג'חה ע'נמה מ'מיל'א נ'אלל מ'מנה א'ור ה'גדול²⁰, ו'ההשג'חה ה'יא ש'קראו רז"ל ש'כ'ינ'ה. ו'הנה ל'פי ר'עון ה'צור'א ו'כ'אשר ה'וא צו'מן ש'ישראל עושים ר'עונו, או ע'יקר ה'שג'חתו צ'ישראל ו'להם מ'שפיע כ'ל ש'פע טוב, א'לא ש'מחמת ר'צוי ה'טובה מ'גיע ג'ם כ'ן ל'מקומות א'חרים, ו'הד'בר מ'פורש ב'פסוק צ'פ' ב'חקתי [ויקרא כ"ו, ט'] ו'פניתי א'ליכם, ו'פירש"י א'פנה מ'כל ע'סקי ל'ש'לם ש'כ'רס, ו'כן צ'פ' ע'קב [ד'צרים י"א, י"ב] א'רץ א'שר ה' א'לקיך דורש א'ותה, ו'פירש"י ו'הל'א כ'ל ה'ארצות ה'וא דורש וכו', א'לא כ'צ'יכול א'ינו דורש א'לא א'ותה ועל י'די א'ותה ד'רישה ש'דורש א'ותה דורש כ'ל ה'ארצות, ש'שם ה'וא מ'קום ה'תמדת ה'השג'חה, ע"ש צ'רש"י. ו'זהו ה'פירוש ש'השכ'ינ'ה שורה צ'ישראל, ש'השג'חה ש'קרויה ש'כ'ינ'ה ה'וא רק צ'ישראל, ו'כל זה כ'שישראל עושים ר'עונו, א'בל צ'התג'ברות ח'טאינו ו'פשעינו ג'לינו מ'ארצנו ש'שם ה'וא מ'קום ה'תמדת ה'השג'חה ו'ג'לינו ל'ארצות העמים, ואז נ'הפוך ה'וא ש'כל ה'שפע ה'טוב י'ורד ל'אומות העולם, ו'מן ה'תמני'ת א'נו מ'קבלים מ'אותה ה'אומה כ'די ח'יותנו צ'למ'וס.

ס'ימ'ן ק'ח

חודש העיבור בחשבון ירחי לידה

[כ'תובות] ד'ף ל"ט ע"א, י'ע'ינן שס. ו'ד'צרי תמוהים, ד'אכתי א'מאי ל'א ה'צי'א ר'אי'ה מ'סוג'יא ד'ראש ה'שנה י"א ע"א, ד'מתר'ן ג'מ' א'ותה ש'נה מ'עוברת ה'יתה, ש'מע מ'ינה ד'לע'ינן ז' חדשים א'ינו עולה, א'לא על כ'רחך ד'אין ל'השוות ח'דשים ד'נערות לז' ח'דשים ד'הריון.

ד'צרי י'דידו ה'מנפ'ה ל'תשוב'תו

ד'ברי הרב ה'גדול ה'מופ'לא ה'חריף מוה' ל'יב פ'ישלם מ'ה ש'כתב ל'בן ה'מחבר.

בר פ'חתי ו'בריבי וכו' כ'בוד מוה' ש'מואל נ"י.

ב'ס'ימ'ן ת'קע"א ב'מגן א'צרהס ס"ק ג' כ'תב א'ציו ה'ג'און ב'ספ'ר ד'גול מ'רצנה, א'בל א'י ה'יה א'מרינן וכו', אז ג'ם צ'ירחי ל'ידה ל'א ה'יה ח'דש ה'עיבור עולה ל'חשבון, ו'ל'כן ל'א ה'צי'א ה'מג"א ר'אי'ה מ'סוג'יא ד'אלו נ'ערות

פו נודע דרוש ה ביהודה

והן נשמתם אשר בתוך גופם נלאו כל הפילוסופים לחקור מהותה, ואיך יחקרו בגבוה מעל גבוהים. ועל זה הוכיח הנביא (מיכה ז, ה) **משובבת חיקך שמור פתחי פיך**, פירוש **משובבת חיקך** היא נשמתו של אדם, כמו שדרשו רבותינו ד"ל (הענין יא, א), ממנה תקח מוסר, וקל וחומר אם בזאת הנשמה שהיא שוכבת חיקך אין לך השגה, אם כן שמור פתחי פיך מלחקור בהנהגת הבורא, וקבל האמת מפי המקבלים דור אחר דור מפי משה רבינו מפי השכינה.

ושרי כמות הללו נפרדים בעסק היחוד, ועל כל פנים כת הפילוסופים עדיפא מכת ש"ץ שפוגמים באמונת היחוד, אבל בעסק התורה והמצוות שניהם שוים, עוקרי תורה ומצוות לגמרי.

ויש עוד כת¹⁷ אשר בעונותינו הרבים סבורים לעלות במעלה מאד, והלוואי שלא תהא עליה זו ירידה, והם המקובלים בזמננו העוסקים בוהר ובכתבי האר"י, והאמת אוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר, אוי לי אם אומר, שלא יתקבלו דברי, והריני נמשל לתולעת קטן יחידי העומד אצל חומה נשגבה וחושב להפיל החומה ההיא, הלא ישחקו עליה, כן אני בריה שפילה בא להלחם עם כת שנחשטשו ממש ברוב העם, ואם לא אומר, חוששני לעצמי מחטאת, בראותי התורה והאמונה נפרצים מכל צד כמה פרצות

כת השלישית - המקובלים העוסקים בוהר ומתני האר"י

ואיך אשתוק, ומוטב אהיה נחשב שוטה בעיני כל שומע ולא אהיה רשע בפני המקום. וידעתי כי יאמרו הרב הזה אין נשמתו שלימה, ואין לו זכיה להשיג השגה בסתרי תורה, ודבר זה בפיהם אמת שאין נשמתי שלימה ואין לי זכיה להשיג סתרי תורה האמיתים, אבל בסתרי תורה שהם לומדים אולי בילדותי גם אני ידעתי כמוהם, ובריך רחמנא דשיובן, ויעבור עלי מה ואדבר מקצת הדברים שעצור בלבי זה כמה שנים, אבל לא תסכרו שאני אומר אפילו חלק מהם, רק ראשי פרקים י"ח.

[הנה] דברים הללו ניתנו ללמוד ולא לעשות, ואין צריך כלל לכוון הכוונות, רק אלו בעלי החכמה הודיעונו מה למעלה נעשה על ידי המצוות והתפלות, אבל לא רצו כלל שיהיה צורך שאנו נכוין בהם, אלא ממילא הדברים נעשים למעלה, כשם שעל ידי הפרשת תרומה הותר המותר לזרים, וכי התורם צריך לחשוב שיהיה הנשאר מותר לזרים, אלא הפעולה ממילא נעשית, כן הוא עסק הכוונה של כל המצוות, אבל אין צורך שבעשיית המצוה יכוין לזה. וטוב היה לנו אם היה לנו נביא מוחזק, והיה מודיע לנו כל סתרי התורה, וכל כוונת התורה והמצוות, והיה לנו מעין עולם הבא, שעיקר עולם הבא היא להיות נהנה מזיו השכינה (ברכות ז, א), ופירוש הדברים, להשיג השגות ולידע את ה' באמת¹⁷, וזה התענוג היה לנו בעולם הזה, אבל על כל

בעלי חכמת הקבלה רצו רק להודיע מה נעשה למעלה ממעשינו אבל לא שכוון בהם

רנו. ככתב יד יש כאן הערה של המור"ל (הב"ר זאב וואלף לנדא זצ"ל) ד"ל: לא אמנע תחת חכי כי עלה במחשבותי תחלה להעביר מן הדרוש הלו איזה דבר אשר יתנו לבעל דין מקום לחלוק ואשר יכלו להיות למכשול ולפוקה בעיני אנשים רבים וכן שלמים אשר לא כמחשבות רבינו מחשבותם על אדות הקבלה, אולם יראתי להטיל מום בקדשים ולנגוע בקודש לשנות מטבע שטבע רבינו ד"ל, גם כבר נודע ומפורסם דעת רבינו בדברי אמירתו לשם יחוד קודם התפלה והמצוות, ולכן אין זה עוד דבר אשר אפשר לומר עליו ראה זה חדש לא היה לעולמים, ועי' בהקדמה (פתח דבר לירוש' הצ"ח) מה שכתבתי בזה. נכד המחבר המוציא לאור. ע"כ. ועי' מה שכתבנו ב"מבוא" בענין דרוש זה. רנו. כאן חסר כמה קטנים וראה מה שכתבנו על זה ב"מבוא". רנו. ראה רמב"ם הלכות תשובה

תשובה

א ב

מאהבה

חומר וצלי הדך ולשון עברי אשר צדיהי לשון עלגים כגמים זקנות בלעגי שפה ובלשון אחרת יעשה אמת בעדרת חשך תארי' ומשחור ושחחורת והמחצרים האלה הנו צקנורים חגשים עורים המון עם לא ציכות בהזכרת שנות המלכים והממונים וקפירות צלי ונה ומלכי השרת אינם נזקקים ללשונם המושבשת כמו יה"ר שנדפסו צין החקיעות והתחנות אשר לתוקעים ומחפליים והעם הולכים צחשך ומחפליין אל המדות ולמלכים אשר לילה לצדו ראוי להחפלה אף לא ע"י אולע התפלה צוקוי קרבן. וכתיב וצבת לאלדי' יחרם צלתי להי ואורו צקפרי וי אלהינו ככל קראכו אליו אליו ולא למדותיו ואורו ז"ל המונחא דיון דלפי צפרוונקא לא נקצלי ואורו ציפולגוי צכרות צקר ודם אם צחת לו לרה קורח לצן ציתו של פלטרין ואורו לו פלוכי על פתח צחוץ אצל הקציה אינו כן אם צחה לרה לאדם לא למיכאל ולא לבצריאל לוח אלה לוח להי והוא עונה הה"ד כל אשר יקרא צסם הי יולגו וז"ל המוצ"ם (צעיקר החמישי וי"ג עקרים פיר"ד ונוסי' קנהדרין) שהוא יתי הוא הראוי לעצדו כו ולא יעשו כזה למי שהוא תחתיו צמליאות מן המלכים כו לפי שכלם המוטבעים על פעלתם אין מושפט ולא צחירה אלה לו לצדו הש"י וכן אין ראוי לעצדם כדי להיחסם אולעיים לקציה אליו אלה אליו צלצב יכונו המושצות ויניחו כלם מה שזולתו כו עיי"שה ועיין צקי ראש אונה נאצרבאל וצקי עקרים ומאמר שליטי פרק שמונה ולא נעלם ווני דברי הצ"י צטור א"ח ק"י קי"א שכתב וז"ל והעטם שלירי הלצור כשלין צכל לשון ומש"כ צבורי היחיד מופני שהלצור א"ל ולין לפני הקציה אצל היחיד לריך אליו כענין שנאמר אם יש מלאך ולין כו עכ"ל ויחר ופורס להדי' וולחתי צרש"י צומי קטוע דף ל"ג ע"א ד"ה יחיד לריך שיקייעוהו מלכתי השרת לצור לא לריפו להו דכתיב הן אל צביר לא ימאס אינו מואס צחפתהן של רבים עכ"ל ושל עשרה רבים נקרא"י וכל צי עשרה שכינה שרי' וז"ל מלאך ולין וכתי"ש רש"י צומי שבת דף י"ב ע"ב ד"הי דשכינה עמו ואין המחפלה לריך שיזדקק לו מלכתי השרת להכניס תפלתו לפני מן הפרגוד עכ"ל ואין כ"ח ולא עוד אלה שצחפתי ותחתי אשר התחדשו חדשים ומקומו וכוונה רכות ומכתת תכ"ו לי התעצבו צכמה ומקומו שנות התרפים והצעלים ומכלב רע שצתי לצי המושועד התוגר צמוקא עוי"א עש"י קצלתו המעוכפה המלכה קיח לואה ולואה רותמת יולקת לחוך פיו של אוחו הרשע ותלמידיו ותלמידיו תלמידיו אמה אלדים הורידו לצאר שחת ולא יחלו יוהם ותערוצותיהן אוסקרות צוגשה ותערוצות תערוצותיהן דרך כלל יאות לצטל כל התחמו' וצקשתו אלו וכיולא צהן שחחדשו וולקוטי האחרונים, ומעיד אבי עלי שמים וארץ שראיתי אחד הי' לרה לצרך על אחרוב המהודר של רבינו הגאון האמתי כ"ע (כי הי' תוויד ונהדר מן הנהדרין אחר אחרוב המהודר צכל ויני הידור וכסף והצב לא הי' נחשב צעיניו ומאומי אף שהאחרוב הי' צתכלית היוקר) וכאשר ראה שאוחו פלוכי אורי יה"ר קודם כעילת לולב (הכדפס צמחזורים ובלקוטי צבי) כעס ורבו ואורו צקלף גדול האומר יה"ר אינו וניחו לצרך ע' אחרוב שלו ולא הניחו לצרך ועיין ויש רבינו צקפרי כ"צ ח"ך א"ח ק"י ל"ה דף ד' ע"ג וצחלק י"ד ק"י ל"ג והרצה יש לי לדבר צעניכים האלה וכאלה ומרוב ערודתי לא אוכל להאריך ועוד חזון למועד אשיב אליך א"ה צלי כד.

הכ"ד רצך ואוהבך

הקי אלעזר פלעקלס

צ"ה יוס א"י ג' עצת ז"ך ויש"ר לפ"ק ג"ע

ב שלום לרבינו הגדול המוקם יה"י צעורו שלום עליך רבי ומורי קי"י קי"י ישיעי ואורי הדרכא ארעא והדרכא פרי עץ הדך צקודש נאדר יקר האדר דקינא לדרי דרי הי"כ רצן של כל ישראל גאון הגאונים ומופת הדור כצד. שמו תהלתו צקהל חקידים ומכא רוצנא יחזקאלי נשיא הלויים נשיא צית אצ למכומים החיים והשלום יחדו יהיו תומים עד אחרית הימים אוכ"ר.

אחרי הכריעה והשחמו' וקידה חוש ומלות מול הדרת קדש כו עתה צחתי על ד"ת כי ארוכה ומאך ונדת ענותנותו ומשיב שלום לכל אדם תשובה ומלצה אהב את המוקם ד"א של הלכה והקציה צעולמו כו ואנכי שואל צטובו הגדול להשיב לי על איזה שאלות כו ראשון לליון צמושפט ע"ד שקים שמועד למשפט. לפני ובית דיני ולאחר גמר דין שאמנתי פלוכי אמה זכאי ופלוכי אחי חייב לא הן לו הנושה צל לקחת ומכ שצבדול דר"כ כי אין לצע"ח מוקם לגבות חובו כי ליש אין כל וכבר הביע זמן פרעון וכשצומע הלוה שזה הנושה רולה לגבות וילא קכי ומכסיו רלה להצריח שצבדול הך עם צעל דיכו חוץ לצ"ד והחפטר עמו ומחל לו רוב החוב וחזרו שכיחם לצ"ד ואורו יחדו כבר מלכו פטר דבר ציכינו ואין עוד אחד על חצרו שום דו"ד והנושה עווד ולוח ככרוכי אחרי שילא פס"ד וצ"ד אין כה ציד הלוה לעשות פטרה ולהפקיע שצבדול ואת הכל ירלה ליקח כפי הפסק על המחויב צדין שילא ושי הצ"ד. ולעני"ד פשוט יותר ומכציתא צכרותמא שטידין עם הנוטי' ושפטה איכנה גורעת כמו ושצבדול דידי' ויש לצעל חוב מוקם לגבות חובו אלה שקלת צני תורה מורגים ומודיון צדבר הזה אורתי אגלה און שמוע על הר סיני ועוקר הרים רצן של ישראל כ"י וכפרט שצבר הביע זמן פרעון דהסקנות כל האחרונים דא"י למחול כו"ש הסומיע ר"ס וי"ז ועיין צשיך טס סק"ז וצסינון פ"ו ס"ק י"א שהאריך וכתב ואעפ"י שהרא"ש צפסקיו לונקת כחוצות דף י"ט ע"א לא הזכיר אלה שכו"י קנא של חוספות שכ ד"ה ובגון שחצ כו משומע דיכול למחול וי"ו דברי תשובותיו עקרים הם כתיריך צחרא של חוס' טס וא"י למחלו והכי קינא ודלא כו"ש הצ"ח לחלק צין קודם שרודע שחצ לאחרים דלא כשתעצד ומדי נתן וצתשובותיו ויירי לאחר שרודע דלא כשתעצד' רבי תרשיני לוור דבר אחד ויהא רעוא דאיונא מלתא דמשחומע צכחומים וצכלון צעיני וורי ומאורי אשר לדעתי העני והשפלה אין סתרי כלל והרא"ש דברי אמת ויל"צ וככון צפסקיו וצתשובותיו וסכיחם כאחד טוצים וכל אחד על מוקומו יצוא צשלום וצמישור ותורת אמת צפיהו כי הנה הקשיתי לשאל וחי פריך החלמודא צומי קדושיין דף ע"ח ע"ב וצומי צ"ב דף קכ"ז ע"ב לא יהא אלה אחר אינו צני למויחצא ל"י צמתנה כו הא שקיל וערי טס אליבא דרבא דקאוור א"ל רכ"ז לרה צשלמא לרי כו ולפניו חוקי צומי צ"ב דף ע"ו ע"ב ד"ה קכי לך אישו כו וא"ת אמאי לא קמי מדאוריית כו וי"ל דכמו שא"י להקדישו כו כך א"י להקנותו כו עכ"ל והוא אליבא דרבא צומי פסח"י דף ל"א ע"א דק"ל צ"ח ומאן ולהצא הוא גובה ולפניו חוקי צומי צ"ב דף קכ"ד ע"ב ודף קכ"ה ע"א דר"כ דידי' קצר צין צבו קרקע וצין צבו מעות יש לו סתם ר"כ הוא רבו של רבא עיין צחוקי צומי גיטין דף ל"א ע"ב צד"ה אלא לא לריכנא להו איכ וי לא משכחמ ל"י דאית ל"י שטרות ולא יכול למויחצא אינון צומתנה דלית להו קנין

מאמר פ"ה

משל נחמד על הכוונות

אמנם אף על פי שאין אחס בקיחין בהן
 ובשמותיהן, צירופי שמות היוצאין
 מחקיעות, אף על פי כן על ידי עשיית
 המצוה בשמעכס קול שופר, ממילא התעוררות
 של מעלה.

דרך משל, כמו כלי השעה ומניות העשויה
 על ידי תחבולות משקולות, על גלילי
 נחשת, ועמודי צרל בצרל יחד, לראות בו
 מספר השעות, או להקיש בשעות הידועות,
 הלא נער קטן נוהג בו, אף שלא ידע בצנינו
 ואופן מרכבותו, איך הגלגלים חוזרים, כי כך
 היא קבלה ומסורה צידו, מסירת המפתח
 קטן, ועל ידו ינועו הגלגלים גלגלי מעלה עם
 גלגלי מטה, ואין ידיעת המלאכה מעכבת
 הפעולה. כך אס אנו עושין המצות לשם יחוד
 קודשא צריך הוא, כפי קבלות הנגלות לנו
 ולצנינו מחכמי תלמוד ז"ל, ואף על פי שאין
 אנו יודעין סודות נוראות, איך חקק ה' לצאות
 בנתיבות פליאות, אפילו הכי ממילא יהיה
 הסעוררות הספירות ועולמות הרמות, כאשר
 יצר היוצר הכל בחכמה, בלי מה.

ולא כדור הזה, שכל אחד רוצה ליטול את
 השם, משמו אל, ואין לו יד ושם בגמרא
 ושלמן ערוך, ורוצה להיות איש האלקים קדוש
 וצרוך, וידים צאות מחמת הספר וספר וספור,
 ולא ילא מבית הספר תולדות אדם, ויד על

כס יה דמות מראה אדם, פשט העני צדעת
 את ידו לפנים ולפני ולפנים, ואין עניות
 במקום עשירות, עשר ספירות, משתמש בחגא
 כתר עליון, וכתר לו זעיר מכתר תורה, זעיר
 שם זעיר שם מכתר שם טוב.

ראיתי כמה פעמים התוקע מביא עמו

תכריך כתבים כתבי האר"י

וצללה"ה, לחשוב מחשבות, לעורר האבות, לפני

רוכב בערבות, ואינו יודע אפילו שיעור תרועה

שהוא כשלוש יבבות, מי יתן אפו ויכתב מילי

דאורייתא, סדר חקיעות שלש על שלש, דחוי

כדחוי ליה מדאורייתא וכל דתיקון רבנן, ואל

אל שדי להחנן, לאמר צרך בוכרך חנן, של

קדושים בנן, ואז לקול זעקו חנון יתן, וימחה

כעצ פשעינו וחטאתינו כענן.

הנה לא נעלם ממני מה שכתבו ז"ל טוב

שיהיה התוקע יודע לכוון הסודות,

ואם לא אזי על כל פנים יהיה המקרא יודע,

וכשמקרא יכוין הסודות (ועיין בשל"ה ובפנן

אברהם סימן תקפ"א ס"ק יו"ד וסימן תקפ"ה ס"ק

י"א^[מא]). וגם במדרש הנעלם (זח"ג י, ב) ומציאו

בעל העקדה פרשת אמור (שער ס"ו), חה

לשוננו, רבי יצחק אמר אם הבהן המשיח

יחטא (ויקרא ד, ג), דא כהן דלתתא דאמתקן

לעבודה, ואשתכח ציה חטאה, לאשמת העם

הוא דהוי, ווי לאינון דסמיכין עליה, כגוונא

דא שליחא דצבורא דאשתכח ציה חטאה, בגין

מא. ז"ל המגן אברהם בסי' תקפ"א, "כתב בשל"ה הש"צ והתוקע צריכים כו', וילמדו הכוונות מהתפלות
 והחקיעות והוא מהזהר". וז"ל המג"א בסי' תקפ"ה, "וטוב שיהיה התוקע יודע לכוין הסודות, ואם לא אזי
 עכ"פ יהיה המקרא יודע, וכשמקרא יכוין הסודות, של"ה".

הפטי"א פכ"ז כך היא דרכה של תשובה מדלורייחא
 בנישול בעלמא פגי עד אשר יאיר עליו השי"ת
 ברחמים פ"י עסק בחורה והיא תלמדו דעת וחכמה
 לתקן מדותיו באכזב רב, וזה נרמז בפ' מי פחי יסור
 כוכ כ"ט כשכפתי רחב לשון בתשובה אזי יסיר ככה
 ותלמדו בחורה דעת פכ"ל וזה מצוה שאם פכ"ט
 יש לו אחי ברכור תשובה אף שפדין אין לו דעת
 אף לבין מה היא תשובה שלימה ומרעה באמת
 לאמתו פ"מ יספוק בחורה ומלות כרוב חב ישפיע
 עליו לעשות תשובה יחרא.

ובעין זה אמרתי לפרש מה שאומרים ודרך תשובה
 כורית שלכאורה פגי לומר תשובה כורית כי
 מה אנו מדברים ומה שכוסף תיבה דרך הוא לכאורה
 מיוחד, גם אינו מוצן בטובה. אלא נראה שאמר
 שאף שאין נכחו לעשות תשובה שלימה מקולר דעתו
 וכשגחו ומלכ לבנו בסחוס וכאטוס מ"מ כורכ לע
 בקצ"ה לילך בדרך תשובה שאם יש לו אחי ברכור
 תשובה זהו בדרך שיוכל להביא אח"כ לדי תשובה
 שלימה ובאמת אם זוכה אח"כ לעשות תשובה כראוי
 ואף אם נרגע אחרונה קודם מיתחו יבוא לדי
 תשובה אמיתית יחור ככל אל בקדושה.

וק"ן בישמח משה פ' חלה אוח ז' כתב צמח שאמר
 ח"ל מחוק שלא לשמה צל לשמה שצמח
 מה שנעשה שלא לשמה שוב הפטי"א רק אח"כ
 כשצא לשמה בוחר בכל ישי"ש, ועכ"פ מי שרואה
 לילך בדרך בחורה זה חקתו שירבה לעפוק בחורה
 ומלות כמ"ש ח"ל צמד"ר פ' אחרי כי בחזנות
 העשכ לך מלחמה אם עשית חזילות פצירות העשה
 מלות כגודם וישים אל לבו לתקן מדותיו ולהפוע לבנו
 לתשובה שלימה והשי"ת ברוב רחמיו ית"ש מליל פגי
 מחוק ממנו היא הפטי"א בעלמא והנוראה צפ"ה.

ובספ"ק חור לישרים נחן פנה פ"י אמירת לשם
יחוד שזכ תקנה שלא יחטפו כמ"א במלות דקו"ל
מלות נריכות כוונה, ואף למ"ד אין נריכות כוונה אם
אומר בפ"י שאינו רואה ללאת צו אינו יולא כמצוה
בר"ן ובפוסקים. ח"ש אינו עושב מלוח ז' רק על
מנת לשם יחוד קצ"ה חלל אם ח"י עונות גרמו לבלי
לגרום יחוד אינו רואה ללאת צו כלל ממילא אין לבס

שלה יוסף כח בשמאל בתורתו ומלותיו, והאריך
 לבאר גיטור זה שאין התעניות והסיגופים מעיקרי
 התשובה אלא עיקר התשובה התענה גמורה על
 התענים עד שהסמר שערות ראשו וחבוש מעניו
 ית"ש באמת ובקבלה גמורה שאפילו יבני לוי כל
 הללי ועלמא לא ישון עוד לכסלה עד שיפיד עליו
 יודע העלמות שבוודאי לא יחטא עוד כמ"ש ברמז"ס
 ז"ל צ"י תשובה, ואם ככה היא מהשנתו ולבו פרוס
 עסקו בחורה ומלות יקובל ככל לתקן לפני השי"ת
 ואם לאו הוא ח"י כארע אל בקלים, ישי"ש שבאריך
 עונה והסתחפי תמלית דבריו בקיטור נמך.

ודג"ה סגן דבריו ז"ל הוא לבקל עליו שאין לך
 לבמתק על התעניות וסיגופים אלא פגי
 בתשובה ובקבלה באמתית עד שיפיד עליו יודע
 העלמות, שלדעתו ז"ל יוכל באדם לבוא לידי מדה זו בכל
 מה וכל שעה, אבל צפ"ה לפי שפלות דורינו היא דרך
 קלה וארצה דודאי מתעבה וקבלה אמיתית כ"כ
 שיחלמה לפני יאריט מקור באמת ויפיד עלי פגי
 בזמן קל ואם באמת נגיען בדברים לנקודה בפנימית
 שנגב עד שיודע העלמות חדרי לבנו יפיד על אחת
 כנקודה כרי זה לב סבור שרגע אחי מלב סבור כזה
 יקר והשוב מכלל עד אין שיפור ועך, אבל צפ"ה
 ארעה לנו כשעה ולא כגענו לידי מדה זו, ובשפלות
 דורינו כלבנות סתומים ואשומים חפירין טיטן שירכעו
 לבגים כלבנס מרעה וקבלה אמיתית שלא ישבו
 עוד לכסלה אף מה שבוא לפי לשון בני אדם, אבל
 באמת כגשור לפני יולר בראשית כמו שאמרנו הראשונים
 כמלכים צפ"ה באמת נעדרת כמשמשו וכמדורשו,
 ובמקום אחר בארתי צ"ה. ועכ"פ אם יימא שח"י
 ימנע מחורה ומלות עד שביע לנקודה באמתית כזו
 לא מלאנו ידעו ודגלית צביח"ד וח"י חפוג חורה
 ולא יחא לוי למריכו דליתרי כבי.

אמנם בבקדמת ספרו חגרא וכלה שם כתב וינא
רעיה ממ"ש בבקדמת ספרו דרך פקודין ח"ל
שם וכה לא נעלם מאמר הנביא נירו לכס ניר ואל
חארעו אל בקאים וכתורה ובמלות שבאדם עוסק
בעודו בחלמות בעוממות החבל יחשב כורע אל
בקאים וח"י יוסף כה כקץ ודרור כמב כמות

מה לחטוף, וכביא זה ק"י נישמח משה ב"ש, וע"י
 בהפלה למשה קפיעל מ"ה בפסוק אומר אני מסעי
 למלך וגו' ואף שכונני עליג על אמירת לשם יחוד
 מ"מ לנו רוחים שנתן בסכמה חמה על אותן הדרושים
 שצ"י אור לשרים וכחז עליו שהוא בעלמו שמת
 מעיו דברים מחוקים ונכנסים בלב השומע להלכות
 הלבבות ליש ושם נאותו כספר בדרוש הראשון כתב
 בטעם הנ"ל על אמירת לשם יחוד, ונראה דאחר שאמר
 טעם זה קבלה נמנו אלל ששכ"ס לריך לכוין דעמו
 לידע מה הוא אומר באמירת לשם יחוד.

שוב ראינו גם בשמחה כרגל על רוח מהחיד"א ז"ל
 בלימוד ב' שבתמרמר מאוד ע"י שכל זמן
 שלא שב החורב שלומד והמלות בולך הכל לס"א,
 וכחז דע"י ידו כל הדוים וזו רעב חולה כי לרכ
 שמה וכמעט לא שנקת חיי לרזב כמון ישראל חוי
 ואצויו. והאריך בזה עוצל עד שסוים לבסוף שהעלה
 כיעולה שקודם כל חורב ומלוב יברכר בהשובה ויגמור
 בלבו שאינו חפץ להיות רשע ח"ו וכ' יאיר עיניו
 לחקן משותחו וגם רוצה לשמור לשונו כדת מה לפשות
 ובכוונה קלרה זו יגלל בעכו"מ שיעלה לימודו לרזון,
 וירגיל עלמו לומר לשם יחוד קוב"ה כי בזה מגלה
 דעתו צפ"י שהוא לשם ב' דוקא ולא יגע ז' באותו
 בלימוד וואתה המלוב עכ"ל ועי"ש. וכפי הנראה
 כיוון גם הוא ז"ל בעלמו לאותו החופלת שיש באמירת
 לשם יחוד כי אלו כו' רואה זה צאור לשרים כו'
 אומר דבר צעם אומר.

מוצאים גם במדרשים ע"י תלמודיו ותלמידיו תלמודיו
 של רש"י ואלה מלא ברמזים ז"ל אותן המימרות
 במדרשים ועכשיו אין בידנו אלו המדרשים ומלאך
 אותן רק בזו"מ. וכמו כן נראה בזה שבודאי מלא
 הרמזים ז"ל בלחה מקום אותה המימרה שפורפין
 לו במטח בפניו. אלל שעדיין מה שכבד ע"י הקרא
 דמי בקש זאת מידכם חינו שובן. וגם אין ללמוד
 כל המלות ממלות ראי כח"ל

ואפשר שהוא ע"ד שכתב בלח"מ צריש בל' מלכים
 דכבר נודע דרכו של הרמזים דראיות הפסוקים
 דבר שאינו נוגע לענין כדין לא קפיד אגמרא דין
 אלל הביא מכל מקום שימלא ביוהר פשוט, וכחז
 זה הלח"מ נכמה מקימות, גם הביא ראיות מפסוקים
 שאינו אלל אסמכתא בעלמא כמ"ש בלח"מ צפ"י
 מה' הניגה, גם בעפמים כתב במהר"י קורקום צפ"י
 מה' חרות בל' ח"י שדרט במקומות רבים לביא
 אף מה דאידמ"י צפ"י, וע"י יד מלאכי בכללי הרמזים
 מה שאסף ח"ש עבוד בזה, וא"כ י"ל שכבד הרמזים
 ז"ל כך קרא. דמי בקש זאת מידכם לבסך בעלמא.
 ואפשר מלא בלחה מקום דאסמכ"י לבא, וכן שוכח
 מסיפא שכבד לבך דהצפל תשובה מעשיו רעים
 מהקרא דכבר רצה האלקים את מעשך ולא מליט
 שיב"י כובב אותו הקרא על בעל תשובה, ע"י במפרשים
 מה שפירשו, ואף ראי משם על בעל תשובה, אלל
 נראה דאסמכ"י לבחם, ולשון דכבר רצה מיושב שפיר
 בעל תשובה דע"י בהשובה מרורים אף במפשים
 שעשה מכבר מרם שעשה תשובה.

פח

א"ו אפשר ד"ל דלכאורכ קשה בלשון הפסוק מי בקש
 זאת מידכם דמ"ש זאת היא מיותר וכי לא סגי
 למימר מי בקש מידכם אלל דאם עושין תשובה אח"כ
 נעשה למפרע רצוי לפני השי"ת אף במלות ראי שפשו
 קודם תשובתם וע"כ אמר בכחוב זאת דאך בלחה
 כמו שהוא עכשיו שלא עשו תשובה אף במלוב מחבקש
 לפני הקב"ה, וי"ל דאך ח"י שמליוון ועומדין גם
 במלות ראי כי יכולין לעשות תשובה כמו שהוא בכל
 המלות ואמר זאת בכחוב כדי להחזירם בתשובה
 וא"ל לכל החירותים שכתבתי לעיל גם במלות ראי
 ושוב לק"מ מה שכבד מה הרמזים ז"ל לכל המלות.

בחדור לעניינו שיקר המימרה מ"ש הרמזים ז"ל
 על המלות בעפשים בעודו מלוכלך משנות הוא
 כמ"ש בזו"מ וחכמי האמת, ואף שבודאי לא כ"י
 לפני הרמזים ז"ל אלו הכפירים חבל נמלחים מימרות
 בדברי הרמזים שלא גמלא לבס מקור אלל בזו"מ
 ולכן יש אומרים שראה ס' הזכר, חבל אין האמת כן
 כאשר בוכיחו שכתגלות הזכר כו' ברצה שנים אחר
 שפירחו של הרמזים ז"ל חבל הנראה בזה כנודע שבי
 לפני הרמזים ז"ל ברצה מדרשים שאין בידנו עכשיו
 (חכו מסיבת המדפוסים) והרצה מימרות שבזו"מ

כט לו עש
עש

קנייני אמת הענין לאור זה הלא שייך
אמנם וזה אין ספק

ספר
אור לישראל

והוא

דברי כבושים. ביאורים וחידושים. על הרבה מאמרים ומדרשים.
אשר דרש ברבים. אמרי שפר עריבים וחביבים. כטל וכרביבים.

ה"ה אמ"ו הרב הגאון הגדול המפורסם החריף והבקי המנוח

מוהר"ר זרח איידליץ זצוק"ל:

והובא לבית הדפוס על ידי בן הגאון המחבר זצ"ל

ה"ה התורני כהר"ר **משה י"ץ.**

בשנת **זרח בחשך אור לישראל** לפ"ק

פ ר א ג

הנה ספר הקדוש הזה נדפס בשנת **תקמ"ה** ומאז שנדפס לא נדפס עוד והראשונים כבר ספו תמו — ורבים ושלמים אשר נכספה וכלתה נפשם להספר הקדוש הזה אומרים מי יראנו טוב. הספר היקר הזה אשר רבינו השכבה"ג בעל הגודע ביודא זצ"ל כתב בהסכמתו — „כי בוודאי הקורא בדרשים הללו יתן אל לבו יראת בוראו ויתבר כארי לשוב בתשובה שלימה" לזאת קמתי אני הצעיר ושנסת"י מתני להוציא לאור מחדש זה הספר בדפוס נאה ומהודר ובסיקול חבילי הטעיות הקמשנים אשר הי' בהדפסה הראשונה — ואקוה כי כל בר ישראל יביא ברכה לתוך ביתו ובזכות זה נזכה בקרוב לגאולה שלימה אכ"ר.

בודאפעסט שנת **שבת**

Felelős kiadó: Grünfeld Herman Vác
יצא לאור ע"י הלל גרינפעלד וואיטצען

Nyom. Katzburg Salamon Budapest, Kazinczyi u. 34. נדפס אצל משלם (זלמן) כ"ץ קאטצבורג בודאפעסט

זרח בחושך אור לישראל

זרח בחושך אור לישראל

ספר
אור לישראל

והוא

דברי כבושים. ביאורים וחיידושים. על הרבה מאמרים ומדרשים.
אשר דרש ברבים. אמרי שפר עדינים וחכימים. כסל זכרביבים.
חיה אמיו הרב הגאון הגדול המפורסם החריף והבקי המנוח

מוהר"ר זרח איידליץ זצוק"ל:

והובא לבית הדפוס על ידי בן הגאון המחבר זצ"ל
חיה התורני כהר"ר משה י"ץ.
בשנת זרח בהשך"י אור לישראל לפ"ק

פ ר א ג

הנה ספר הקדוש הזה נדפס בשנת תקמ"ה ומאז שנדפס
לא נדפס עוד והראשונים כבר ספר המו' - ורבים ושלמים
אשר נכספה וכלתה נפשם להספר הקדוש הזה אומרים מי יראנו
טוב. הספר היקר הזה אשר רבינו רשכבה"ג בעל הגודע בידא
וצ"ל כתב בהסכמתו - כי בוודאי הקורא בדרשים הללו יתן
אל לבו יראת בוראו ויתגבר כאלי לשוב בתשובה שלימה לזאת
קמתי אני הצעיר ושנמתי מתני להוציא לאור מחדש זה הספר
בדפוס נאה ומהודר ובסיקול חבילי הטעויות הקמשנים אשר היו
בהדפסה הראשונה - ואקוה כי כל בר ישראל יביא ברכה
לתוך ביתו ובזכות זה נזכה בקרוב לצאולה שלימה אכ"ר.

הסכמת

אדונינו מורינו ורבינו

היה הרב המאור הגדול הגאון המפורסם בכל קצוי ארץ רבן של כל בני הגולה גיי עיה סיה כבוד מהררר יחזקאל סגיל לאנרא ביי אביד וריס דקהילתינו יעיא. בעל המחבר ספר נודע ביהודיע וספר ציון לנפש חיה

הדור אתם ראו אור גדול אשר זרח איר לישראלים, להשיב רגלי הנידחים מדרכי התורה להוליכם במישרים, כי יצאו לאור דברים אשר כזוהר הרקיע מזהירים, ולחם פנאו של כבוד הננוח הרב הגאון הנפורסם עוהריר זרח איירליין זלי, אשר כל ימיו לימד תורה ברבים בחריפות ובקיאות, וסעמיד תלמידים רבים כנודע ונפורסם, ומלמד סיה חריף גדול וסנון צלימוד הלכה תוקי, עוד הי חכים טובא ברברי אנרה ותוכחת מוסר כאשר דרס דרס פעמים רבות צנתי כנסיות סנקסילתינו, ואנא שמענא מפיו דברים מתוקים ונכנסים בלב השומע להלהיב הלבבות ליראת שמים, וברוח פיו ימאס רשע דרכו וישיב אל ה' בכל לבו, ועסה קס צנו סתורני הריר נוסה יין וליקע נוסך כננים סל אציו ולקף כנה דרוסי תוכחת דברים מתוקים כרבש ועיני נוסלים, להצין נשל ומלילה והציאס על נוסח הרפוס לזכות הרנים, כי בוודאי הקורא בדרושים הללו יתן אל לבו יראת בוראו ויתגבר כארי לשוב בתשובה שלימה, לכן אנונא לפועלל ענה סיה הריר נוסה סגיל יסר כמו וצרח נוסח אצח להיית ססוסתיו סל אורו לדיק דוננת צקנה, והמחזיק בידו למהר לקנות הספרים ממנו זכות הגאון יעמוד לו להניח ברכה בביתו ובגבולו וה' יברך חילו, וגם סדיכל גודל רבא סלל יקוס אים להסיג גצולו סל הריר נוסה סגיל, נסך סנוכה סניס ניוס כלות הרפוס לא יריס אים אס ידו להדפיס דרוסיס הללו צלי רסות הריר נוסה סגיל וצ'י, והעוצר כצר ונלחל אנורה ארור נוסג גצול וגו, והסנוע לדצרינו ינוחו צרכות על כסגו דצרי אלת היוס יוס סנכפל צו כי טוב קויצ כסלו תקנויה לפיק.

ספ יחזקאל סגיל לאנרא

הקדמה

מבן הגאון הרב המחבר

רבים אומרים לנפשי מה לך נרדם קומי לאי נחמת יד דברים המתוקים כרבש כחצי קודס מדוסיס וצ'וריס נסל'יס כנועס על כל ס'ס נוסצ' סיה אדנויו הרב הנאור הגדול הגאון הנפורסם החריף עוהריר זרח איירליין זלוקיל כי המה בנוי על ארני האמת והיושר כי צדוק לן רוב אוריו, רוב עומו ור'וי לקנען צרפוס למען יעמוד ליעיס רניס ולדררות הבאים לרות את צמאם, אך לא יכולתי לנללות אס צקסס כי נודע סל'אנויו הגאון זלי לא ר'ה לדפוס צחייו נחדוסיו על גסית נעעס סכנוס אסו, ונה גס סנל'יס ססנועסתי נבדרין צעלנול צין תלמידיו לנללות ול'לפי סיי לללל אסר חקקו מיליו צעס צרל ועופרת להיית להס לננסורת, אך דצרי כצוסיס ונוסר אורי ספר סנועתי ננוכו סנויה להעלותי על הסער כי א לי יכניס דבר מה בלב הקורא ויסיר האילת והעיקוש ופתלתול מלכו ולא ישיב עוד לכסלה, לכן הסכנתי צדעתי צל'סר סיס צל'נחמתי דרשות מוסר נה סדרס א'נויו הגאון זלי בהתעוררת רב ברבים להעלותס חמת נוכוס הרפוס לזכות אס כסנתו ולהיית ססוסתיו דוננת צקנה, וק'ל'תיו צסס אור לישראלים עיס סנו הגדול ז'ח צמוסך אור ליסריס וזכותו יגן עלינו דדור דורים, אלה דצרי חקנו והלעיר לבית אצח. משה לן ל'יס הגאון עיו זרח איירליין זלי

יב

אור

חדש א'

לישרים

קלימחא ולדעתיה זהו כוונת הגמ' (כדה ל"א) דרש ר' אבהו נתי דכתיב נתי ונה עפר יעקב ומקסר רוצע ישראל ומלמד שהקצ"ה יוקצ וקופר רצועותיהן של ישראל ואומר נתי יצא הטיפה שהלדיק כולל הימנה ועל דבר זה נקמית עיניו של זלעם הרסע אומר נתי שהוא קדוש ומהור ומקרתיו קדושים ומהורים ינין בדבר הזה ניד נקמית עיניו כנאמר כלום הגזר שתום העין עכ"ל הגמ' והנה י"ל איך קאמר הגמ' נתי יצא הטיפה שהלדיק כולל הימני הלל ארז"ל (כדה י"ד) דרש רחצ"פ ניד יאבד יום אולד צו ולילה אומר הורה גזר ומלאך הנומנה על הריון לילה סמו ונוטל הטיפה ומעמידה לפני הקצ"ה ואומר לפניו טיפה זו ונה תהא עליי גזור או חלוט חכס או טיפס עשיר או עני וקאמר הגמ' ואלו לדיק ורסע לא קאמר כדריח דאמר הכל צדי שנים חוץ וניראה שנים דכתיב ועתה ישראל ונה ה' חלקיך שאל נעמך כ"א ליראה אותו והרענני צהלי תשנה הק' איך אפשר שיהי הנחירה ציד האדם הלל הקצ"ה יודע איך יצחור האדם וכיון שקדונה ידיעתו ותי הרעננין שזה נעפלאותיו שהקצ"ה נקלק ידיעתו שאינו רואה לידע איך יצח עכ"ל וא"כ ק' איך קאמר הגמ' הכא נתי יצא הטיפה שהלדיק כולל הימנה דנשמוע שתיבך צעעת ציאת הטיפה נודע לו חס יהי לדיק וגם הלסון שהלדיק כולל הימנה צ"ח הירוע אינו מוצן והכי תל"ל נתי יצא הטיפה שכולל הימנה הלדיק גם התוקי הק' על הא דיליף שכקמית עיניו של זלעם הרסע ונדכתיב שתום העין הלל שתום לשון פתיחה וגילוי ותי ונדכתיב לשון יחיד משונע דלל ה"י לו אלל עין אחת והק' הנהרס"ח נכ"ל דעל דבר זה נקמית הלל הך קרל כאמר אחר כונה כנאות של זלעם הרסע שהפסיק בנתיים וע"ל האיך שקל לנערפסי' צעין אחת ה"י לו להפקיע שתי עיניו ויצוחר הכל דלפי ונה שצארטו פע"י הזיווג של הלדיק הנעשה צקדושה וצתהרה כמעורר היחוד של מעלה הנעשה צנקודת ליון שסם שוכן לדיק יקוד עולם וזהו אומר שהלדיק כולל הימנה והלסון כולל הוא כמו דהנותן את העלה נקרא יועץ והמקבל הימני נקרא כועץ כדכתיב (משלי י"ו) ואת כועלים חכמה דפירוסו שסם הנוקבלי' עלה יש חכמה כן הנופה נקרא ילח"ר או יל"ט והנוקבל פיתוי נקרא כולל, וזהו אמרו נתי יצא הטיפה דהיינו טיפה הנזרע צקדושה

ועתה כנ"ל שהלדיק כולל הימנה ר"ל הלדיק הידוע דהיינו לדיקו של עולם שהוא הלדיק יקוד עולם יתפתה ויתעורר להריק צרכאין לכל עלמין עילאין ותתאין.

ולבאר הא דקאמר ועל דבר זה נקמית עיניו של זלעם הרסע יצוחר לנטי' אחר סנליע דחנה ונלכד הרקית צרכות ועוצות הנעשה ע"י יחוד דקצ"ה וסכינת' יש עוד הטצה צזה דגם את זה לעומת זה עשה חלקי' דכחו פ"ס אדם צקדושה היא סטרא דיימנא כן יש אדם צקליפה היא ס"ח סטרא דסנאלל וזהו נקרא ק"ס על סם סנאלל וככתב צקמ"ך מפני שהש"ן נוקבלת לפעמים יונין והוא אינו נוקבל יונין לעולם ונת זוגו נקרא' לילית סנציאה יללה לעולם פי ע"י זיווג הקס ונת זוגו מוריק נים זדוכים נים סטופים צעם וקרומים וכל קללות ופורעניות וכל עומאה נציאה לעולם ומולדין סידין ורוחין ולילין וכל נארי דדינא וע"י העולם סרוי צלער צלרה וצקא ונעוררת צכי ויללה וכי צק' נרפח לנפס צתחלהו סאלו הכחות הצ' שהם זכר ונקיבה ונחגיגי לך העומאה ונקטריגין תדיר צעלי דין קשה סוטרי הנולך והם וכיתותיהם ומלצקים צכל לורה סירלו נציח מפני שהם נוקוד להט המרצ הנותהפכת ומתהפכי' פעמים אכסים ופעמים נסים ופעמים רוחות אצל תחלת מלצוקס צעת רדתם לארץ הוא תצנית סור וממור סור לזכר וממור לנקיבה הזכר הוא אצי אבות העומאה ונקרא ונלאך המות והנקיבה היא אסכרה של קטנים ר"ל הזכר הוא תלוי צלל האדם וצכח ומשצתו להקותי ולפתותו לעשות עצירה ע"י וס"ד ולכל המושצות הנוציא לידי אפיקורסת והנקיבה היא תלוי צכח הדונין סע"פ המוח אסר צכח ההיא תלויס החלומות ודמיונים והיא המשגת את האדם צכל עיני כ"אף ועריות וזנהות ס"ז וכי סם ואל תקשו עלי ותאמר לי איך אחת קורא שתי כחות הלל אחז"ל הוא השקן הוא הילח"ר הוא מלאך המות שונשמוע שהכל א' הוא אל יקשה צעיניך כי לפי שהם שתי כחות מוכנים להכשיל צכי האדם צכח זכר ונקיבה צתחמוכים וצחזדווגס סניהם להחסיא את האדם משוצים כא' לפי שכונתם היא א' צהטעאה עכ"ל.

והנה קודם חטא אדם"ר היו תלויס צלדס דקדושה כל נשמותיהן של ישראל והיו חירות וננייה סלל ה"י לו סליעה צהם אכן ע"י חטא דלדח"ר נפלו

אור

דרוש א'

לישרים

יג

נפלו כל הנשמות קדושות באלים דקליפת חמה
 תוקפם וגבורתם ויחיתו ואלולי סיונקים ונהקדוסי
 היו פגרים נחיים והקדוסי היל חיותם ועיי יחוד
 קציה ושכינתו נעשה פירוד בקיף כחמור יתפרדו
 כל פועלי און ונעיב של הקיס לריך לפלוט ונמנו
 נקלת כשמות קדושות אשר נקדו ונזה זיארו חכמי
 הקבלה הא דא"י צגנו (יצנות סיג) איר לסי און
 צן דוד נא עד סיכלו כל הנשמות סגגוף היינו
 סצגוף הקליפת סנפלו צחטט של אדה"ר ונמלא
 סיחוד קציה ושכינתו נקדנת הגאולה ונכיעת
 הזיווג דקיס ועיי ונכיעת זה מונע הרצה פורעניות
 חה נעשה הכל עיי זיווגם של לדיקים הנשמות

צריחם לבל יסלט זר צו.

ועתה נבאר הסיפוך כשהאדם עובר עצירה
 נכרח קליפת א' אשר הוא מונהר לעורר
 אוחו אשר דקליפת לספוך קוללת ודיכין קסי ומרים
 דרך ציצים ועונפי וסרוחים וטוקצ ויורד עד
 לצוונקא דסאול כי סס ציחו ונקוס נטכנו.
ועתה נבאר הא דקאמר ועיי נקמית עינו של
 צלעס דהנה כצר הוצאנו צסס ס' ונרפא
 לכפס קראס הקליפות נחלצס צחמונת סור והנקיצה
 נחלצסת צחמונת חמור וכי דנעסיה הסור הראס
 והראסון לארצע איג ונעסיה צמעס עגל ילא
 צחנכית סור וכיל סזחו הסוד של הלווי לא סחרוס
 צסור וחמור יחדיו ריל סלא יעסיה יחוד צסס,
 והנה צלעס הרסע ה' סצור סהזיווג של ישראל
 הוא דרך חול וקוונאה ונעסיה חנה ואמר נ' סהוא
 קדוס וסחור ונעסיתו וכי ילין צדצר הזה. אצל
 צאמת לא כן הוא סגס ישראל נזדווגים צקדוסה
 ככיל רק כל הפוסל צווננו פוסל סהוא הזדווג עם
 אוחו וכסדרז"ל (סנהדרין ק"י) על פסוק הססכן
 ססכנתי סאיל ולא עוד אלא סאני עוסה עונך
 נעסיה איסות צלילה וצה סיחת הלילית נלוצסת
 ככיל והיא נקיר סקוונאה ונמלא סהוא הזדווג
 עם הלילית ונעסיה הוא נרכצה לסיס ועיי נעסיה
 הזיווג ססיס והלילית, וכיון סהסחית זרעו צאחוכו
 נקרא רע כדאיחא צוהר סכיל וסלססן כחחצרו
 ימד סיס לילית ריע והס צגי סחויס העיין ואי
 לאו סנכסית עינו לא ה' נקרא כך אלא סחוס
 עיכיס, וכן צהיפוך דנחוד סניסנן עינו נחקר העין
 ון סחוס וכסאר תרי"א סהוא ג' סיס וליילית סהוא
 ה' נזדווגס וחו דקאמר סגני על דצר זה ריל
 אוחו דצר סחמד את יקראל ה' הוא עוסה סהוא

ה' דצוק צטוונאה צסציל כך נקמית עינו כדי
 סיקרא ויחייחס עלמו סחוס העין חמורה עיי ונכית
 ראי' סייחס עלמו פך סנאמר כחוס סגצר סחוס
 העין וקיל.

וזהו ונהחצור ססיס והלילית נקצלים עכויס לא
 צאלה חלק יעקצ כי ה' הוא נחלחס וזחו
 אחרס צגנורא יקראל סעמודו על הר סיני
 פסקה זוחנחן נקוס דצסעת נעמוד היס צמר
 הסס ציה צנו לחיות לו לעס סגולה כחמור
 כי חלק ה' עמו יעקצ חצל כחלתו ונעסיה
 פסקה נחחכו הזוחנח רק הרסע אשר על ידי
 עצירה סעצר וצרח הקליפה ונמו אשר נעורר
 אוחו אצר דסיף ככיל אוחו קליפה נקבלת חלקה
 הרחיז לה וקורה על אצרי הרסע אשר צו חטא
 ונחעיל יותר חכו לנורס (פ"ד דלצות) ונלוח גוררת
 נלוח עצירה גוררת עצירה חה צסאר עצירות,
 אכן כסאיתו נעמר הצירה ונעסית ז"ל אשר כחעורר
 עיי כל רנ"ח אצרו אז הוי כאלו כחצצר עם הלילית
 הרסעה ונמליך ססיס על כל רנ"ח אצרו וזחו
 נעסיה נרכצה לו והקליפת אשר נצרח (נ"ז יונק
 ונסיס כנו צסאר עצירות אלא קהוא גויס עוד
 סהספע וקדוסה אשר חוריק עיי כל הנלות אשר
 קיים צרנ"ח אצרו עד הגיעו לכקודה ליון כסהפך
 על ססיף ונקצלי' החילוכיס ייקה בקדוצה וכהה
 סהי' נוכן להגצירה והנונלכת יורסת סשפחה וזחו
 כחמור החכס (נעלי ל') חחת סלסס רגזח
 הארץ וחחת ארצעה לא הוכל צחת חחת ענד
 כי ימולך ונצל כי יצצע לרס חחת סנואה כי
 חצעול וספחה כי הירס גצירה וריל חרגז הארץ
 הקדוסה היא ארץ ישראל וירוסלים סלנעלה וקונור
 חחת ענד כי ימולך הוא ססיס הנקרא ענד ונצל
 כי יצצע לחס קאי על ספע הקדוסה סהוא יונק
 הנקרא לחס ונפני סענד ונצל א' הוא לא קאמר
 אלא גצי ענד חחה, וקאמר וחחת סנואה כי חצעל
 דהיינו הלילית היא סנואה, וספחה כי חירס גצירה
 סהיא נוסלת סספע חראוי להגצירה וחמונלכת ולא
 קאמר חחת אלא גצי סנואה נפני ססנואה וסכמה
 חחת היא ועליו כחמור (נעלי כיה) גחל אצרו ואמו
 און ססע חצר הוא לאיס נעסית ודרסיין צגור
 אצרו זה הקציה אנו זה כ"י כגחל סספע ונמו
 לחילוכיס ונקרא חצר לאיס נעסית כי הוא ג"כ
 נעסית זרעו ולזה הקנו צצרכת סחמר ונחצר רע
 סהוא ג"י חיע ונקרא רע כנו סהוצחו לעיל צחס
 חזוח.

ד

אוד

דרוש א'

לישרים

ולדעתו לזה כיוונו מארי דרזין לומר קודם
 עשיית כל הנוטות לסם יחוד דקציה
 וסכינתו ולכאורה אינו מוזן הלל קי"ל ונוטות ח"ל
 כוונה ואף למיד נוטות לריכות כוונה די סיתכוון
 שעושה זה לסם נוטות ולמאי לריך סיוליא צעמתי
 ואף אם יוליא צעמתי די אם אומר שעושה זה
 לסם נוטות ולמאי ל"ל ונה שרונה לפעול צעמית
 הנוטות הלל הפעולה תצוא ונוטות ולדצרינו יוזן
 דהנה צארכו דמי סונסמית זרעו גורם שהספע
 וקדושה אשר פעל ועשה דרך ועשה נוטותיו כשהפך
 להס"א וא"כ יותר ה" עדיף שלא ה" ונקיים קום
 נוטות ואעפ"י שה" גרוע מאוד מאוד ניינו עתה
 סקיים והסמית זרעו יותר גרוע סכסכה קדושה
 צין החילונים ונעכז הגאולה והנה קי"ל חפ"י למיד
 נוטות ח"ל כוונה וכל נקום אם כוון שלא ללאת
 לא ילא, וצפי כבוד חכמים פרק י"ד כהצ סונקטריגים
 אינם יודעין ונחפזות אדם כי אם הקצ"ה לצדו,
 ולכן תקנו סיתוודה צפה כדי שלא יהי פ"פ לצ"ד
 לחלוק לכן יאמר שאינו נקיים הנוטות כ"א לסם
 יחוד ואם לא יצא ח"ו לכלל יחוד אלל סיתספך
 ח"ו לא יהי דצר זה שהוא עושה לסם נוטות והספע
 אשר ירד ע"י עשיית אותן הנוטות לריכין לחזור
 למקורן ואעפ"י סע"י כחנעט הספע וניון וירוסלים
 סלנועלה ניינו יותר עוב נוטה סירד ח"ו לחילונים
 והננין צין ונדצרינו ונה ספעל יוסף צונלרים שהוא
 צסוד הלדיק יסוד עולם המסצור צר לכל הארץ
 סצטרם צא הרעצ קצל אוכל סדי העיר ונתן צחוכו
 וכת"י פ' וקץ והי האוכל לפקדון לארץ.
ועתה אחי ורעי ראו נח איך אנו לריכין לעשות
 תחבולה לצטל כל ועשה נוטות סעמיו
 ואף אם יועיל התחבולה הזאת אין לך לרה גדולה
 נחו והיט ונכאוב כנכאוב הזה סיהי כל יגיעתינו
 צנעסה הנוטות ח"ו לריק וע"ז תקנו סיאמר הוא
 יפתח לצנו צחורתו ויטם צלצינו אהצתו ויראתו
 ולעשות רטונו ולעצדו צלצו סלס לנענן לא כיגע
 לריק ולא כלל לצהלה כי כהצו חכוני הקצלה
 סצכל פעס צהוללות ז"ל נוולדין סידין רוחין ולילין
 ונגעי צ"א הנוטות ונוטהילים את אציהם אשר
 צראם אחרי נוטות ולפעמים גם צחיהם והיינו
 דקאמר כסיתח לצנו סנוכל לעצדו צלצו סלס
 איזה עצודה סכלצ הוי אומר זו הפילה וכסנתפלל
 צלצו סלס אז לא כיגע לריק ולא כלל לצהלה
 והנן.

דיוצא מזה דעון זה גרע מכל עצירות לעכין
 זה סצכל עצירות אעפ"י ספגס מאוד
 והסרה עליו רוח הס"א וגם לנועלה עיכב הספע
 ונלהספיע אליו ניינו נועטי נוטותיו אשר עשה נסאר
 קיים סלא כתרונן וננוו כלום להחילונים ואחר
 סיקצל עונסו ויתמרק וכתמוי עונותיו יכה לחיי
 עוה"צ ויקצל סכר נוטותיו, אכן עון סל הוללת זרע
 לא כן הוא אלל סכל נועטי הנוטות אשר פעל
 ועשה והנסיך הקדושה והסוב אל כקודת ליון
 כשהפך אל יניקת החילונים ולא נסאר לו נחונות
 ואדרצה צנעטי נוטותיו נתן יניקה לס"א וזהו שאמר
 הזוהר ה"ל סהוצאנו לעיל כל חטאיו דצ"י כולהו
 חצלותא די"ל וחטאיו דאוסיד זרעא ונחצ"ל ל"י
 ונחצ"ל ארעא ר"ל ארעא ארץ העליונה וק"ל.
ובזה נצואר הזוהר פ' סמות כיון דלא אסתפך
 הקדושה אל הס"א כ"א ע"י הסמת זרע
 ועל ידי זה גצרו החילונים נוס"ה על דא עלמא
 נחננוגגא זעיר זעיר פעולות החילונים לקלקל ולהצ"א
 נייני פורעניות דהיינו חרצא כפנא ונוחנא סהם
 מארי דדינא, ונסי"ה דמי" כסנת"י דאלזי ונסיטא
 צעלמא ולא אסכחת כייחא כיון דכל נוטותיו צמלי
 ונוטותים ודאי ווי ל"י להווא צ"י קצ ל"י דלא
 אהצרי צעלמא ונסי"כ צסארי עצירות וצוה מחורץ
 דאין קום אדם יורד לגיהנם כ"א ניי סהסמית
 זרעו דצסאר יסראל אין אור סל גהינם סולטת צו
 וכדאי צסלהי חגיגה אריצ"ל פ"י אין אור סל
 גהינם סולטת צו ק"ו ונחצ"ה אהצ סאין עליו רק
 כעוצי ד"ז כונה סכים אין אור סולטת צו פושעי
 יסראל הנוטות נוטות כרינון סנאמר כפלח הרנון
 רקתך א"ת רקתך אלל ריקנין סצך מללים נוטות
 כרנון עאכ"ו עכ"ל וא"כ אין יורד לגיהנם רק
 הנוסמית זרעו דעל הסאר עצירות הנוטות ונגינים
 עליהם ונסי"כ הנוסמית זרעו דלא נסאר לו קום
 נוטה, ונסי"ה אונרים עליו אוי לרסע רע, וק"ל.
ומשה כני אין עולה נוס"ס כי לא נסאר לו
 קום נוטה סיעליהו נוס"ס וסיכנה צו לחיי
 עוה"צ ונסי"ה כאמר עליהן אלה לדראון עולם
 כנצואר צוהר פ' נח והיינו כני דקאמר ולא חזי
 חפ"י סכינת"י דסכר עוה"צ אינו אלל סנתנין ונז"ו
 הסכינה וק"ל.
ובזה מחורץ נני סתירת הזוהר צעסק התסוזה
 דודאי אין לך דצר סעונד צפני התסוזה
 כי אף סיהיה סעון גדול מאוד ספגס עד לנועלה
 ואפ"י

נפתי

ספר

בינת יששכר

דרושים נחמדים מסו ומזהבים לכל זמן מועד מועדים בדברי חכמה ומוסר משיבליים כלשון הזהב לא ונקי ישמחו לכ הוונים ויפלו המפיינים

מהרב הנאון הגדול החסיד המפורסם מו"ח

ישכר בער בלאך

זלל שהי חכ"ד בכמה קיק ובסוף ימיו בקיק מאסטרסדארף ואחיכ מילא מקומו רבינו החתם סופר זלל וכמה פעמיסה הסליג מאוד כשכחתי וותרתי וקדושתו (כיכ בנוהגרש"ס) כפל המחבר ספר בני יששכר על המשניות בן הרב הגאון הגדול המפורסם וכי מהי שמשון חסיד זלל כפהמחיס חוס' חדשים על המשניות וסי' זוירות שמסון על המניח מתלמידי רבינו יהונתן זלל

נדפס סי' כפראג כהסכמת הגאונים וכראשם רבינו הנובי ואם חנקשנה ככסף וכמטמונים וכי לא תמלחנה וכעת הולאתי לאור כעוהי הקי צבי הירש בן אמו"ר ר' אברהם חיים זל כעת מתגורר סקיק מיהאלטוויטן ישיא ואסר לשום אדם הן כמדינה והן חן למדינה להדסים שנית את הס' הזה כמיש כהסכמת הני ושאי לא יעשו פולה ותכא עליהם כרכת טוב

Zu beziehen bei:
SCHREIBER H. MICHALOVCE
Slovensko.

ואח לדעת כי כתיב שנמלא כפי תיבת עכו"מ גוי פיו ועיג לאו היינו האומות שאנו יושבים כללם כי אנחנו מתסללים על שלומם ועוכחם כמיש והוי מתסלל בשלומה של מלכות

נדפס בדפוס הרבני מו"ח משה גרינפעלד סיכאלאווע שנת תרס"ח לפ"ק

מכתבים

גיה

בנת הרב וכו' כשית מרה ר' צבי הרש כ"י מקין מיהאלטויען רוגה להדפיס ספר הגסלא **בינת יששכר** מהגאון החסיד מוה ישכר בער ז"ל בלאך ומי לא ראה ולא שמע גדילת הגאון המחבר ז"ל וקדישת ספרו הגיל גילו ממחקים ופעם אחת כשהייתי מתגורר במקום אוייר זך פגשתי בספר זה ולא נחתי ולא שקטתי עד שהעמקתי לי תמנות דבריו והנני להזכיר שאל ידים אים את ידו להדפיס את הספר הזה שנית ער מלאת עשר שנים שימכור מה שהדפיס שלא להיות שלוחי מלוג חקן ובארית ישראל לא יעשו עולה והנה חנקש יודעי ומכירי ואת תלמידיי שיחזקו ביד ר' לבי הגל וגם יתנו מסות קדימה שיוכל להסיק זממו אל הפועל ותבא עליהם ברכת טוב

קהי קאשוי חיי למניי גי לסי אחיק תסריח לסיק

הק' שאול בראך
מנייטרא י"א

גיה

הזות את מהיר במלאכתו מלאכת הקודש הוא נהו כבוד אהיבי ידי ורב חניני הרב וכו' כש"ת מהו צבי הרש כ"י מסה אשר עלתה במחשבה טובה לפני להחזיר עטרה ליוצא ולהדפיס אידרא ספר יקר הערך ומעט המליחות בשמו הקודש סי. ג. י. ת. י. ש. ש. כ. ר. דרוכים גסלאים מחוקים מדגש וגופת ליפס מן הרהיב בעל תוסי חדשים על המשניות ודבר שפתיים אך למותר יחבב להפליג בשבט הגאון המחבר וחינורו כי המסורסמת אין לריך ראי וסיק חזו בהסכמת הגאונים ושרי התורה ה"ה **הגבי ומר"ם ברבי** בהולאה ראשונה בהם נתנו מהודם עליי בשתי ידים והרבו והרבו בשבחו מאוד נעלה ולא באתי בזה אלא למלאות רזון ידי הגיל לעורר את לב תלמידיי ומכירי ומיודע בכל מקומות מושבתם להחזיק בידו ולהיות מן המסייעים בכל אונם והונם למען יוכל להשיג את מטרת חסלו חסן די בידו ילית ע"י שיכולו על החתום ויתנו מסות קדימה כנהוג ויקיימו בזה מלוג כפולה החזקות התורה והנותן דת לעם סגילתו יגן ויושע לכל החותמים בו כברכה כפילה ומכופלת אורך ימים ושנות חיים חיות המחבר יעמוד לנו ולזרעית לשבב במהי לארצנו בקבן נדחיני

גיב כעחירת הכעמיה

הק' שמעון בלאמיר הגי ר' ד"צ זלי
אביד דסה והגלילות

פקיק מיהאלטויען גי דרמח תרסיח לסיק

בהולאה הראשונה נדפסי הסכמות מנאוגי דורו אך מפני ההולאת הדפוס כי רנה הדפסתי רק חתימת ידיהם הקי

הק' יחוקאל סגיל לאגרא הקי טאיר ברבי חסיק סיב

- הקי גרשון בטיא חיות זליה מניש אביד דטרינה
- הקי ברוך בדרבני המנוח טי וואלף זצלליה טרויסטיץ החונה פקיק פאהרליטיין י"א
- הקי יעקב ביב טאיר סיה זיל חונה סה עיר חדש
- הקי סיכאל בכרך
- הקי יעקב גינצבורג
- הקי אליעזר פלעקליש

הסכמה

הסכמת הרב הגאון המפורסם אב"ד דקק פיעשבורג.

יששכר נפעילת שיעל חמים יהלך לך היה סרנ
סמאסיג סזהללל פיה ניי כבוד מהורר
יששכר בער כסרנ סהסיד סמפורסס מוס סמסין אל
סשר סנעוריו סלך ספרכי סביהיו לקייס מילי סלטס
סמרנ ללדיק כי טייב סמי ס סקל סרערו סעס סיהס
סור יודך סייס סוכס סיסר סמני יששכר יודעי סינס
לפחיס סה ללכיר לך סכסס סרטיס סבגן לסיס
לסרסס סיניס סמר עס סכסר לססיס סיניס סמסרס
סקידס לסעליס על סזכס סרפיס סכנל סיכנל וסלך
לסקוס סחד סרססיס סכסס ירסס סי דנריס סכסיס
ניסנו ללכונל וסס סין סיסר סין דנריס לומר קכנל
סעסי לססמפ סניי סלכסס סכנ סוס סרסס וקידס סכני
סיכר ירסס סוולסיס מן סלכ עסיר סכני סחד סיסר
סגירס דין נחיס עלי דרך מי סיסג נכיל יששכר
לסוס ססק סינח יששכר ססיס סלמסי סק סמס
סעסר סניס ידיו סכן עמי לסעליס על סזכס סרפוס
לסוליס סנידי לסורס סמסר ללכיר סכורס. ס"ב י"ס
ד' יויד סיידי סקסיס נסיק סלס

הק מאיר ברבי חפיק הגל

הסכמת הרב הגדול אב"ד דקק פאררליין.

יששכר איס גכר סרקי"ס סכרסיס סט מקיס לכן
סנה כן סנס סל קדס ספול סניטי סיס
כעמו כמסכו ונמקימו סככד סח סמקיס כ"ס
כדכרו סנסימיס נסיס כו ססמור כמסמרה סרנ
סמססכ סמפורסס סולך כחוס סכנסר ללסס ירססו
סוסס ריכס כלדקחו וסורחו ימלכ סי נקי. כנקין
כסיי סוסס סלוי כסמלוי סל ספס לסירין סהררסס
סנייס כככרס לורך גניס וכסי סחנלוי נלוי סרן
וכרסס רכיו נרסן סלור כנולס סנידי סמדינכ ירסס
וסיי קין וסינו לסי ככוד ככככיס לסכסיס סך לססיר
סנסי פרכי כי ססלחי סחי ירסס לירי כמולס ססר
זכ לכסח ט. ולסכין סמרני כניס זכ לרני יסקכיס
יסכיס פיי. דכרי כסיסס כנכך. סוס יוס ס' כני
כיון שסרס נסי לסיק

היה ברוך בהרבני המנוח מ' וואלקה זצלה"ה מריסטיץ החונה בקה פאררליין י"ע.

סמר דמרל: יתר סכסכמוח סשר נלי כדסוס כעסס סרססן לל יכילחי לסרפוס סהמח סלל נסלר
נייד סלק, ויקרוח סרסוס, וכננדו ססרן ל"ס.

אגרת מאדמיז הרב המאהיג גאון המפורסם

מהי יחזקאל סג"ל לגדא אב"ד ור"מ

דקדולתינו בעה"מ נודע בידודה וספר

צל"ח. להרב המחבר בגין הסכמה על ספרו.

ריש ירסס סליסחי נכר דמולל סלוריינ סליסחי
כרסס סומר כרקי סיס ככיר סכוי סיג סרנ
כדול סמיוסלל ימוסנג כחירס וירסס ככוד מוסכר
כער נריי. סכככ קכלחי ינס כני מילי סעליסס
כלכנחל כדכרי כוכסס יככריס עוכיס וכסיס יודע
לכוכיס כדכריס נסימיס סמכקנליס סמנס סני סמס
וכי סככסס לריך ללכוכסס ומרנלל כסי כל סמוכסיס
סמפורססיס סכר ידעסיס כעמס לררס כליכורל לל
ננלי רסוח כמככ סררסניס כלמרס כי ככר סמס
מורסיס סחורס סכס סוכס חוכיס, וסס למיר סל
מסיי סככול סלל כל סרס סלוי ככלו יכול סול סלל עלמי
לנזיר סלל יריס סיס סיס ידו לסרפוס דכרו סניס
וסי לזכ סכר סכמי סריר וירסס כמו סעסיסי
כחכרי נידפ כיסוכר. וסס לסככ דכרו כדו סיקסיין
זכני סלל סככריס סככסיס עלמס כרעו דכרי סרס
יד כנל סחכסיס ולריכ כערסס סקלר וכי סלוי
כנככו יכנככ סל סרסי סרסל סקילעיס לסיק

היה יחזקאל סג"ל לגדא

הסכמת הרב הגאון אב"ד דקק ג"ש ומדינות מערדיין.

סך סני כמוכי ככר וישר ככר לסי לסוליס נחליס
סכר מוס חייס סשר ספל וססס סרנ סמפורסס
כוכי ספלר"ז סן כחסלומי סכמס ידו סרס. סרנ
סרס. סמנס סליס דכרו לככט ללככ לכס סדל סרס
סכמיס. סקטיין עלמו ככנל נסימיס. סחסיס כחסימיס
וירסס ססלו קירמח כחכרי עכרס עוכס למיריס
סלל יסמין מלל דכר סמסמיד עכור סומד וסמל
סוכר ללסס סיכין ידו עמו לססלוחו סל סזכס סרפוס
יולקס כיקכ ויפולס כיסרלל ער כנין סכרילל כיד
למטן סלמח מוחס סה קיק כיס יוס ד' סין סין סקמל
סיכ נרסון כמי סחיס זללחיה סניי.

אחר גמר הדפסת הספר נתן אדמו"ר הרב הגאון המפורסם אב"ד
ור"מ דקהילתנו ובד"צ רבני מו"ש תוקף תפארת על החיבור זה
בזה הלשון.

כבוד הרב הגדול ה"ה מו"ה בער המבורג נר"ו אב"ד דק"ק סעמניץ
בא לקהילתנו פה והדפיס ספרו הזה כאן, ואחר שנגמר רוב
הספר העברתי עיני בהעברה בעלמא על קצת קונטריסים וראיתי שהם
דברי תוכחת מוסר ודרושים נעימים ומתקבלים, לא לבש לבוש גיאות
לאמור ראו כי אני מגלה דברים שכיסה עתיק יומין, ולא יונעם לו לחם
סתרים, להיות הולך רכיל ומגלה סוד, כדרך קצת דרשנים שבזמנינו, יען
שאינן להם יד ושם בנגלה ולא למדו שום מסכתא כסדר והם קוטפים
מלוח עלי שיחה שאינה נאה, ומעמיקים עצה במה שאינן להם יד וידברו
בגאווה, הרבה יש להרחיק מהם ומדבריהם, לא כן הרב הזה, אלא כל
עסקו בחיבור זה בדברים גלויים על פי ש"ס בבלי וירושלמי ומדרשים,
העלה דברים הניתנים לכתוב ובספר לרשום (גם העתיק דיני דוכן ודיני
פדיון הבן לכהנים זריזים בלישנא קלילא ובדרך חרוזים) לעומת דין
אומרים לפעלא טבא יישר כחו וחילו, וכל נדיבי עם יקחו ממנו הספר
במחיר כסף, הגדול לפי גדלו לפי כבוד הנותן וכבוד המקבל, דברינו
אלה לכבוד התורה ולומדיה יום ד' י"ג אב תקמ"ח לפ"ק פה פראג.

הק' יחזקאל סגל לנדא

הקטן מיכאל בכרך הקטן יעקב גינצבורג הקטן אלעזר פלעקלש

תיד בינת דרך יחיד יששכר

ואם חל יום ל"א ביום שיש בו תענית ציבור פודים אותו בו ביום ואוכלים הסעודה בלילה.

ח. הקנה קדומה לעשות סעודה בשעת הפדיון והיא סעודת מצוה כמבואר בא"ח (סי' תקנא) ומזמנים עשרה בני אדם כדי לפרסומי מלתא כשנאספו יחד יטלו ידיהם לסעודה והכהן המוכן לקבל הפדיון יבצע ויברך על הלחם תחילה, אמנם אם יש ת"ח ישראל באותו מעמד הוא קודם להכהן לבצוע ראשון, ואחר שאכלו כל א' כזית שלם שיעור המוציא אזי יעשו הפדיון כאשר יבואר להבא, וכה יאמר האב להכהן.

ט. קדוש עליון זיכה אותי עם בן בכור לאם, מוטל עלי לקיים מצותיו

כראוי ולפדות אותו, והנני מוכן לפדות אותו על ירך לש"י קב"ו, ושואל אותו הכהן במאי דבעי טפי אם בבנו הבכור או בדמי הפדיון, משיבו האב אני בוחר לעצמי בני הבכור, ויושיט האב דמי הפדיון להכהן ובאותו רגע שמושיטו קודם שיצא מידו ליד הכהן יברך האב שתי ברכות הללו, בא"י אמ"ה אק"ב וצונו על פדיון הבן, בא"י אמ"ה שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה.

י. ששכירך האב שתי ברכות אלו יקח הכהן דמי הפדיון ויקח מיד כוס של יין ויברך בקול רם בפה"ג ואם אין יין מצוי בעיר צריך לעשות הפדיון קודם נטילה כדי לסמוך אחריו ברכת המוציא ואח"כ אוכלים ושותים בשמחה של מצוה.

יא. היינו אם האב בחיים, ואם שמת האב קודם הפדיון יעמוד אחר במקומו לפדות את בנו, כמו אבי האב או אחי האב והקרוב קרוב קודם והוא גם הוא יברך ב' ברכות הנ"ל.

יב. לפקח על עסקי המת מי שמתה אשתו ראשונה ויש לו בנים הימנה, ונשא אחרת שלא הי' לה עדיין בנים וילדה בן צריך האב לפדות אותו דמצות הבכור אינה אלא בפטר רחם,

הגדה של

פסח

עלה זית

הגדה של פסח

עלה זית

הגדה זו מכילה ארבע מעלות טובות:

- א. מסודרת כשולחן ערוך בלשון השוה לכל נפש משולב עם ביאורים בסיסיים להבנת הדברים
- ב. הוצעה בצורה מפוארת עם שימת לב מיוחדת על הדרשות מהפסוקים
- ג. כולל ביאורים, בירורים, והערות שבאו בקצרה לעורר לב המעיין
- ד. כולל מאמרים מרבנן ותלמידיהם שבאו בארוכה לברר וללבן נושאים חשובים

מלוקט ומסודר ע"י

הלל שמעון בלאאמור"ר הרב יהודה דוב שימאנאוויטש

תשע"ו - ליקווד

מכון עלה זית

עריכת ספרים מהחל עד גמירא

alehzayis@gmail.com | 732.513.3466

FAX: 732.865.7002

מפעל הוצאת ספרי קודש

הקלדה | עריכה | עימוד | עיצוב | הדפסה

אמירת 'לשם ייחוד' קודם עשויות מצוה _____ קצה

קיום מצוה. וביום כ"ב סיון תקל"ז לפ"ק, השיב הנודע ביהודה תשובה ארוכה שבה דן על כל הנושאים שפתרונו הניע את מהור"ר בער לפנות אליו, ורק בסוף התשובה (נודע ביהודה יורה דעה מהר"ק סימן צג) מתייחס הנודע ביהודה ל'שאלה הרביעית' אודות אמירת 'לשם ייחוד'. בתשובתו זו עורך פולמוס גדול ע"י כך שהנודע ביהודה שלל אמירתו בצורה הרפה ובנוסף בוטה.

באמור, נושא זה כבר נדוּש ונסקך במשך שנות דור, ואנו לא באנו במאמר הנוכחי להציפו שוב, ואף לא ללקט ולאסוף את כל המקורות המדברים מענין זה בהרחבה, רק נשתדל להתמקד בבירור דעת ושיטת בעל הנודע ביהודה, לירד לעומק כוונתו בתוך התשובה, לחשוף כל היסודות הטמונים בדבריו הקצרים, ובעיקר להצביע על מקומות אחרים בכתביו ובכתבי תלמידיו המפיקים אור על התשובה המפורסמת.

במיוחד נעזרנו בדרשה אחת בלתי ידועה שנשא הנודע ביהודה לפני בני קהילתו בפראג בשנת תק"ל. דרשה זו ראתה אור לראשונה לפני כמה שנים (תש"ע) הודות לפועלו הטוב של הגר"מ כהנא שליט"א שהדפיסה מעצם כתיב"ק של בעל הנודע ביהודה. וראה זה פלא, דברי תורתו של בעל הנודע ביהודה העניינים בתשובתו המפורסמת הנ"ל עשירים הם בדרשה זו. עד כי משלימים הם זה את זה, ובמאמר זה סקרנו כמה השוואות והשלמות בין התשובה להדרשה הנ"ל.

בכותרת לאגרת השנייה של הנודע ביהודה ובית דינו, הכולל בתוכו תלמידו בעל תשובה מאהבה) כבוד הרב הגדול ה"ה מו"ה בער המבורג נר"ו אב"ד דק"ק סעמניץ בא לקהילתנו פה והדפים ספרו הוזה כאן. ואחר שנגמר רוב הספר העברתי עיני בהעברה בעלמא על קצת קונטרסים וראיתי שהם דברי תוכחת מוסר ודרושים נעימים ומתקבלים. לא לבש לבוש גיאות לאמר 'ראו כי אני מגלה דברים שכיסה עתיק יומין' ולא יונעם לו לחם סתרים להיות הולך רכיל ומגלה סוד בדרך קצת דרשנים בזמנינו יען שאין להם יד ושם בנגלה ולא למדו שום מסכתא כסדר והם קוטפים מלוח עלי שיחה שאינה נאה ומעמיקים עצת כמה שאין להם יד וידברו בגאווה הרבה יש להרחיק מהם ומדבריהם. לא כן הרב הזה אלא כל עסקו בחיבור זה בדברים גלויים ע"פ ש"ס בבלי וירושלמי ומדרשים. העלה דברים הניתנים לכתוב ובספר לרשום - גם העתיק דיני דוכן ודיני פדיון הבן לכהנים זרויים בלישנא קלילא ובדרך הרזים - לעומת דין אומרים לפועלא טבא וישר כחו והילו וכו' יום ד' י"ג אב תקמ"ה לפ"ק פה פראג. הקמן יחזקאל סג"ל לנדא [ואחריו חתמו עוד שלשה דיינים והשלישי הוא בעל תשובה מאהבה].

הרי שמכל שלש מאות עמודים שבספר 'בינת יששכר' הזכיר הנודע ביהודה במיוחד את הקטע אודות פדיון הבן, בתוך כדי דיבור כשהוא משבח המחבר שלא גילה נסתרות, ודווקא שם מופיע נוסח ה'לשם ייחוד'.

SHARON FLATTO

THE KABBALISTIC CULTURE
OF EIGHTEENTH-CENTURY
PRAGUE

*Ezekiel Landau (the 'Noda Biyehudah')
and his Contemporaries*

The Littman Library of Jewish Civilization

Several other overlooked writings from Landau's Prague years also reveal that he tolerated, and possibly advocated, the use of general *kavanot* during his years as chief rabbi. Perhaps most impressively, the *leshem yihud* formula appears in most of the *siddurim* published in Prague (in 1757, 1782, 1784, 1804, 1833, 1834, and 1836), during Landau's and his disciples' careers.¹⁰⁸ This formulation is most frequently included in blessings recited on various holidays and during certain ceremonies, particularly before the annulment of vows on the eves of Rosh Hashanah and Yom Kippur as well as before the blessings for the four species and sitting in booths on the Sukkot festival. Remarkably, despite Landau's public opposition to reciting these formulas, he appears to permit, and certainly does not impede, their repeated reprinting in the standard Prague prayer books intended for the community at large. Kabbalistic formulations invoking the Holy One, blessed be He and the Shekhinah are also routinely incorporated into liturgical texts included in the Prague *Tikun nefesh* prayer book.¹⁰⁹ By contributing to this work, published at the height of his Prague career, Landau seems to have endorsed the use of these kabbalistic formulations by members of his community. In 1784 he also gave an approbation for *Or layesharim*, a collection of sermons by the prominent Prague preacher Zerah Eidlitz.¹¹⁰ Since Eidlitz promotes Lurianic *kavanot* and the use of general *kavanot* in the first homily of this book,¹¹¹ Landau's endorsement once again suggests that he approves of the popularization of these kabbalistic prayers.

Notably, a Haggadah was recently discovered that was owned during the late 1780s by Fleckeles, one of the most important transmitters of Landau's teachings and practices. The margins of this Haggadah contain *leshem yihud* formulas to be recited before the blessings on the four cups of wine, penned in Fleckeles' hand. Since these marginal glosses were probably written during the late 1780s when Landau was the most influential rabbi in Prague and certainly the most

¹⁰⁸ See e.g. *Maḥzor*, published by Judah Lipmann and his brothers (Prague, 1756 or 1757), i. 125a–126a; *Maḥzor*, published by Bezalel b. Samuel Fleckeles and Samuel b. Leizer Bahur (Prague, 1782), i. 126a, 128a–b; *Seliḥot*, published by Bokh (Prague, 1784), 58a and another edition he published the same year, 102a; *Maḥzor*, published by Sebastian Diesbach (Prague, 1804), i. 76b–77a; *Maḥzor*, published by Moses Landau (Prague, 1833), 1; *Maḥzor*, published by Moses Landau (Prague, 1834), 2b; *Maḥzor*, published by Moses Landau (Prague, 1836), ii. 153b–154a, 158a–b.

¹⁰⁹ See e.g. *Tikun nefesh*, 23b, 28a–b.

¹¹⁰ Landau's approbation for *Or layesharim* was given on 30 Nov. 1784.

¹¹¹ See Eidlitz, *Or layesharim*, sermon 1, 22. Here Eidlitz endorses the *kavanot* discussed in Ricchi's Lurianic work *Mishnat ḥasidim*. On Landau's approbation for the first volume of this work, see Part II. In this sermon Eidlitz also reiterates that Israel can affect the unification of the Holy One, blessed be He and the Shekhinah through various deeds, particularly through sexual activity performed in holiness. See *Or layesharim*, 11, 13.

influential rabbi for Fleckeles,¹¹² the latter would not have inserted these kabbalistic formulations had it been against the wishes of his teacher. In fact, it is quite probable that the recitation of the *leshem yihud* formula during the Passover seder was Landau's custom as well. However, in *Tesburav me'ahavav* Fleckeles notes, at least for the public record, that although Landau did not recite the *leshem yihud* and other kabbalistic formulas, he did not protest against his congregants' use of these liturgical formulations.¹¹³ These remarks illustrate that, at the very least, Landau did not categorically oppose general *kavanot* and other kabbalistic formulations that members of Prague Jewry had adopted. Had he viewed the recitation of these extra-liturgical prayers as contravening Jewish law, he would surely have protested these practices in his community.

To sum up, Landau's condemnations of the use of *kavanot* are motivated not by a rejection of the *kavanot* per se, but primarily by his repudiation of the Sabbatians and the 'new hasidim', who, he repeatedly asserts, pray according to the mysteries. In fact, as demonstrated, despite his criticism of the use of *kavanot*, several sources indicate that he tolerated and probably advocated the use of both general kabbalistic and Lurianic *kavanot* by those proficient in rabbinic studies.

Notwithstanding his complex attitude towards the *kavanot*, which he both criticizes and accepts, he repeatedly emphasizes the theurgical functions of the commandments. Echoing Ibn Gabbai and numerous other kabbalists, he even challenges Maimonides' conception of the commandments, arguing instead that each detail of the commandments fulfils a need on high. He describes such theurgical notions, some of which appear in ancient rabbinic texts, by using later theosophic terminology. Moreover, like most kabbalists, he frequently singles out the mystical and theurgical efficacy of prayer and Torah study. In particular, in his Prague sermons he accordingly appropriates many kabbalistic motifs in order to urge Prague Jews to consecrate their prayers, Torah study, and repentance to the kabbalistic goal of redeeming the Shekhinah. These findings begin to redress scholarship's unfounded portrayal of Landau's categorical repudiation of mystical prayer, performing the commandments with theurgical intentions, and even the use of general and Lurianic *kavanot*.

¹¹² Fleckeles seems to have written these marginal glosses between 1784 and 1790. Since this Haggadah was first published in Prague in 1784, this is the earliest possible date for them. A comparison of Fleckeles' earlier and later handwriting indicates that he wrote these glosses during his younger years, probably in his thirties, so they were probably composed during the late 1780s.

¹¹³ Fleckeles, *Tesburav me'ahavav*, i, no. 90.